

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT

FELELŐS SZERKESZTŐ

VICSAY LAJOS

állami polgári iskolai tanár

TARTALOM

Május

Nagy Miklós: Érik a buzakalász... — Péter Pálkor... (Vers.) — H. A.: Évzáró vizsga az I. osztályban. — Kozma Andor: A magyar paraszt. (Vers.) — A világtörténelem legigazságtalanabb békéje: Trianon. — Huray István: Trianon. (Vers.) — Hajdu István: Igazság. (Vers.) — V. L.: A trianoni béke évfordulójára. — Évzáró vizsgarend: A vizsgálat. Fodor Ödön: Vizsgára. Ima. Tóth Kálmán: Előre. Jézus és a gyermek. Petőfi Sándor: Füstbe ment terv. Móra László: Magyarország térképénél. Vályi Nagy Géza: Három könny. Lampérth Géza: Miénk a föld. Vályi Nagy Géza: Magyar ember ilyenkor. Szatmári Zoltán: Madáriskola. V. L.: Ne bántsd a fát! Móra László: Évzáró ünnepélyre. — Tanítások: Lovas Gábor. (Hencse): Helyesírási és nyelvi magyarázatok a II. osztályban. — Közhalmi Julia: Az anyai szív. — Vicsay Lajos: Gondolatok a vakációra. — Kissné Tóth Lenke: Krisztus ma is jár. — Jártas Róza: Májusi éjjel. (Vers.) — A gázharc elleni védekezés. — Szerkesztői üzenetek.

1936

KIADÓHIVATAL:

Szeged,

Kálvária ucca 5.

Szerkesztőség : Madách ucca 17.

Előfizetési ára egész évre 6 pengő

1936. május 20.

GYAKORLATI PEDAGÓGIA

TANÜGYI FOLYÓIRAT

Kiadóhivatal: Szeged, Kálvária-u. 5. Szerkesztőség: Madách-u. 17

Érik a búzakaralász . . .

Nemsokára megpendül a kasza az aranykaralászos földeken, a magyar rónaságon. Parányi karalász-zizegés mérhetetlen zsongása muzsikál a magyar nyár levegőjében. Millió és millió holdon hajladozik, hullámozik szent koszoruban a magyar élet legősibb ritmusa.

Érik a... érik a búzakaralász...

Valami primitív, döbbenetes ősi erő csodálatos és félelmes zengése az, ami a hatalmas búzatáblák szélén állót megremegteti. Valami leírhatatlan ünnepi érzés dereng át ilyenkor a magyar falu lelkén. Közös ez az érzés az egész világgal, ahol búzatáblák aranylanak, mert az ősi ösztön síkján találkozik. Mégis, a magyar lélekben mélyebb és több van ebből az érzésből. A szántás-vetés-boronálás, esők eltűnt függönyei, a napfény keringő áramai — aggodalmak olvadnak össze Péter és Pál kék ege alatt a magyar lélekben.

Miért él, lélekláz, örül és szomorkodik a magyar földjével? Honnan ez a kapcsolat, ami pórusain keresztül lelkébe hatol? Keressük-e történetünkben okát, vagy inkább tovább a homálybavesző korok ködeire bizzuk magunkat?

A magyar aratás mélyebb mindennél. A föld — ez a sár és kvarc, agyag és homok-tömeg — az éggel és egymással köti össze a magyar milliókat. A karalász rejtelmes zizegése egy misztikus együvértartozásnak a zenéje. És a karalász ezenfelül a mi sorsunkat példázza a sors különböző változásai között, a küzdelem és reménykedés, az erőfeszítés hullámozásában, mint a rőghöz kötött gyökér sajgó küzdelme, ami a föld sötétjéből aranyló karalásszá emeli álmait.

Milyen a magyar karalász sorsa a csirabomlástól a kévébe alélásig?

Amikor a kis hajtás kibujt a porhanyó földből és napot keres, jönnek az őszi derek, csatangoló szelek, majd

fazörgető viharok. A föld fájlódik, megnyulik, megcsunyl és didereg. A buza élete visszavonul, behajol a gyökérbe, ahol halkan dobogja meggyönült életritmusát. Hónapokon át tart ez a lappangó, szívós küzdelem kietlen hatások alatt. Majd hófelhők méltóságos nagy gályái lebegnek feléje és megpihentető hótakaróval látják el. Téli szunnyadását tomboló viharok zavarják, amikor a hótakarót leszaggatják róla és meztelenül reszket a fagytépte hajtás dermedt árkok, jégpáncélos folyók közt. Gyökerét csontig fagyott földgöröngyök szorítják össze. És a nehezen lélekző magyar gyökér az alig-élet látszata alól figyel, vár és remél, mint az emberi lélek a sors telében.

Gyümölcsoltó ünnepe felé a buzasarj kél föl elsőnek és kezd hullámozni a tavaszi szelek sikongatása közt. És minél jobban tépi a zegernyes idő, annál erősebben fejlődik, kapaszkodik a fény felé.

És megérezzük, hogy az a kis igénytelen, előbb tejizű, majd lassan keményedő szemecske dirigál bennünket a falun. Pontosabban kifejezve: Isten dirigál ez igénytelen kis eszközével. A buza fölött áramlanak a könnyörgés, a bizakodás, a csüggedés, majd újra az esdeklés, a féléledő munkakedv milliós hullámhegyei és völgyei megfoghatatlan rengésekkel.

A buzaszem és a magyar élet misztikus együvértartozását talán semmi sem állítja elének kézzelfoghatóbban, mint a magképződés sorsdöntő pár napja. Amikor a tejszerű, nyulékony és lüktető plazma-parány a gyöngye toklászmögött az érlelődés titkos lázában forrong, rátör egy pár sivár, vakmeleg nap és harmattalan éjtszaka fülledtsége, ami egyszerre megakasztja a kalász fejlődését nem látható, szinte mikroszkopikus arányban. Ez az észrevehetetlen életerő-csökkenés milliós mázsa-különbséget fog jelenteni a terméseredmény statisztikájában. És ekkor őszszel falun és városon tervek zsugorodnak össze, egy kenyérrel kevesebb minden asztalon, egy pár cipővel, egy ruhával kevesebb. Hidegebb lesz a tél és a gondok lappangó, mérhetetlen szunyog-rajai kelnek szárnyra szörnyű zümmögésükkel. A munkanélküliek vonagló gyűrűje megduzzad a megrettent városok szélein.

A buzaszem hatalma szinte kozmikus erőként köti össze a falut és a várost, áthat az ipar szétnyuló erezetén és a kereskedelem ezernyi hálózatán. Egy józan politikának hatalmas támasza, de a könnyelmű kormányzás talmi alapjait láthatatlanul megőrli.

Nincs retentőbb pillanat a magyar falu fölött, mint amikor ólomfehér, magas felhők túlulnak a perzselő júniusi égre. Ezeknek a felhőknek súlya alatt megcsuklik a sok vihart kiállott gazda térde. A döbbenetes csöndbe

az ég rejtelmes barázdáiból jégostorok süvöltő pattogása perdül és percek alatt a kalászhalmazok milliói törnek derékba. A jég borzasztó ropogása közt alig hallani azt a megrendítő sirás-félét, amit a kalászhalmazok belesírnak a halott mezőbe.

A falu apraja-nagyja riadt tömegben tódul a letarolt határra. Itt-ott a holtak légiója körül egy-egy sebesült kalász próbál fölemelkedni a nap felé. Mintha helyt akarna állani a holtak milliói helyett. És abban a faluban hónapokra eltűnt a jókedv, elhalt a nóta, amíg tavasszal újra remélhet a hullámzó sóstenger fölött. Mert a sorsa a buzaszem sorsát követi.

Ötmillió hold kalászrengetege így küzdi át kilenc hónap vajadását, amikor Péter Pál napja csillog mélytűző aranyán. A tágas udvarokon a kaszát pengetik, a hűs tornácra gyermek nézi az apját, az asszony hófehér kendőbe köti a kenyeret, a hajnali dűlőutakon párok indulnak a buzamezők szélére.

Megdől az első rend. Fölseng az aratódal. A pacsirta a kaszapengés és dal fölött még mélyebben furja magát az ég kékjébe.

Az arany kalász a földre hajol, ahonnan született, amiből élt, amihez gyökereivel hozzátapadt.

Egy meleg leánykéz köti kérébe az alélt szálakat a föl-alá villanó kasza nyomán...

Érik a... érik a buzakalász...

Nagy Miklós.

Péter-Pálkor . . .

Ringatózik altatón a
Kalászttermő magyar róna,
Cirógatja szálló szellő,
Arnyékolja futó felhő.

Hullámzik már aranyhaja:
Álmodozik a Földanya,
Arany szemű buzatóról,
Boldogságos jövődőről.

Alvó róna vetést renget,
Éber ember kaszát penget,
Köröskörül nézelődik:
Aratásra készülődik.

Jó az Isten, bőven adott
Duzzadozó buzamagot;
Aki fárad, aki arat,
Kenyér nélkül egy se marad.

Áldást fakaszt a munkája,
Isten szeme néz le rája,
Jó Földanya segít benne,
Hogy könnyebben, vigan menne.

Térdre borul az arató,
Égnek-földnek hálát adó,
Hogy megtermett, hogy megérett,
A buza, az áldott élet.

(—)

Évzáró vizsga az I. osztályban

Közeledik a tanév vége. Mint távoli délibábot, látom már a virágok ezreitől, az ünneplőbe öltözött, rózsás-arcu, komolykodó, apró emberkéktől, az érdeklődők tarka sokaságától, a mesék világába illő, illatos mezővé változott, máskor egyszerű, szürke tantermeket.

Három évtizede már, hogy az álmokép évenként megjelenik lelki szemeim előtt így tavasz ébredésén s válik valósággá júniusban.

A vizsga. Hiven, következetesen, minden esztendőben eljön ez az örömnünnep s elhozza a maga ajándékait, azt a derűt, azt a megelégedett, azt a tiszta, eszményi boldogságot, amelynek élvezete csak a tanítónak adatott meg, ami pótol minden munkáért, sokszor talán hiábavaló fáradságért, gondért, küzködésért; amit irigyelnek tőlünk a sárkunyhótól a palotáig a tiszta lelkek.

A dus adjon a szűkölködőnek.

Igyekezzünk vizsgáinkat úgy irányítani, hogy azokban az érdeklődők is igazi élvezetet találjanak. Legyen a vizsga mindenkire lélekemelő ünnepély.

De főleg ne feledkezzünk meg a vizsga alanyáról, magáról a *gyermekről*. Itt követjük el legtöbbször a hibát. Gyakran elfelejtjük, hogy akkor, amikor mindenki csak ünnepel, a gyermek a legnagyobb munkát végzi. Különösen áll ez az I—II. osztály növendékeire. A 7—8 éves gyermek rettenetes munkát végez, midőn csapongó gondolatait hosszú időn át egyetlen tárgy köré kényszerítjük. A kisgyermekeknek a vizsga úgy, ahogy általánosan tartani szokták, erősen fárasztó, száraz és unalmas. Az az élénkség, amit a tanító kedélyessége, a szokatlan környezet, az ünnepi hangulat belevisz, csak az elején van meg. Később gondolatainak a hosszabb ideig tartó, egy tárgyra való összpontosítása teljesen kifárasztja, minek folytán közömbössé lesz előtte minden. Igen gyakori az I. osztály vizsgáján az alvó gyermek. Mert óriási különbség van a rendes tanítás és a vizsga között. A rendes tanítási órán a tanító élénksége, ügyessége mellett főként az anyag újdonsága és ismeretlensége, továbbá a tudásvágy tartja fenn a lelki éberséget. A vizsgán azonban már mindez nincs meg, a gyermek nem új anyagot kap, hanem a régen megszerzettekről kell számot adnia. Jobban mondva csak azt kérdezzük tőlük, amit már tanultak.

Hogyan végezzük tehát a vizsgálatot?

Eddigi szokás szerint elővettük az olvasást, azután a számolást, majd a beszéd- és értelemgyakorlatot. Közbe fűszerezésül, élénkítésül énekeltettünk, vagy verset mon-

dattunk. Az eredmény mégis csak az volt, hogy a vizsga vége felé valamennyi apróság nyújtózkodik, izeg-mozog, alig várja, már a boldog fölszabadulást, mikor ismét viszszeresheti szabadságát és visszatérhet önmagához.

Ezen a lehangoló jelenségen próbáltam én segíteni, mégpedig elég jó eredménnyel. Az I. és II. osztályban — amennyire lehet a felsőbbekben is — nem vettem külön-külön a tantárgyakat, hanem valamennyit összekeverve együtt. Természetesen, az összekeverés tervszerű, előre átgondolt terv szerint készült, úgy, hogy azért mégis megvolt benne az egész anyag, de világosan kitűnt belőle a fokozatos tanmenet is.

Bővebb magyarázat helyett eljárásom egy I. osztályu vizsgálat rövid, összevont szemelvényével próbálom ismertetni a következőkben.

* * *

Kedves Gyermekeim! Miért jöttünk ma iskolába? Miért hívtuk meg erre az alkalomra kedves szüleiteket, ismerőseiteket is? Igen, azért, hogy beszámoljatok egész évi munkánkról. Most tehát, mint máskor, ezen a beszámoló napon is legelőször kérjük munkánkhoz a jó Isten áldását. Imádkozzunk!

Üljetek le! Vegyétek elő az olvasókönyvet és keresétek meg a »Három gyermek mulatsága« című olvasmányt!

Mit olvastál? Mire való a cím? Kik játszanak? Hogy hívják a gyermekeket? Hány neve van mindegyiknek? Mi a te neved? Hogy nevezzük az első nevet? És a másodikat? Miért nevezzük az első vezetéknevének? És miért családnévnek? Hát Sándor miért keresztnév? És miért utónév? Mi a te vezetékneved és keresztnéved? Hány gyermek játszott? Hát ha az egyik szomszéd öt gyermeke, meg a másik szomszéd négy gyermeke is hozzájuk megy, hány gyermek lesz együtt? Most elmegy közülök négy, hányan maradnak ott? Ti hányan vagytok testvérek? Hány pár cipő kell nektek? Ha egy párnak 6 pengő az ára, hány pengőbe kerül kettőtök cipője? Hát a Kaszás gyermekeknek hány pengő kellett cipőre? Meséltem én nektek egyszer a rongyos cipőről valamit. Ki tudná elmondani, mit? Mondd el azt a mesét, Jóska! Jól van! Te pedig menj ki oda a padok elé, és mondd el szépen a Juliskáról tanult költeményt. (Elmondja.)

Olvassunk tovább!

Mit csinált az édesapjuk? Hány kis kocsit csinált? Egy kocsinak hány kereke van? Hát öt kocsinak mennyi? Ha az udvarban 16 kerék van, hány kocsira elég ez? Mi huzza a kocsit? Milyen állat a ló? Milyen háziállatot is-

mertek még? Miért nevezzük ezeket háziállatoknak? Miért tartjuk a tehenet? Mi az ára egy liter tejnek? Hát egy fél liternek? Menj a táblához és írd fel, hogy: »A tehén háziállat«. (Amig ír, tovább kérdezzük.) Hol tartjuk a háziállatokat? Hol vannak ezek az épületek? Hogyan nevezzük ezeket az épületeket együtt? Mit eszik a tehén? Hogy csináljuk a szénát? Hol terem a fű? Tudtok ti egy kis dalt a zöld mezőről, állatok föl, énekeljük el! (Ének.)

Kálmán elvégezte az írást. Miért kezdte nagybetűvel? Mit tett az írás végére?

Olvassunk tovább.

Ime a változatosság! Olvasás, beszéd- és értelemgyakorlat, számtan, szavalás és ének, szóval az I. osztály összes vizsgai tárgyai együtt, egyszerre kérdezve.

A vizsga menetének ez a változatossága, csapongása nagyon hasonlít a gyermeklélek mesterkéletlen, szabadjára engedett, eredeti természetének. Ha ehhez hozzájárul még a tanító alkalmas egyénisége is; ha tud bele minél több életet, szint, elevenséget önteni; ha derült, megnyugodott kedéllyel tudja végigvezetni az egész vizsgálatot, úgy a vizsgálat napját igazán ünneppé fogja tenni úgy a szülők, mint a gyermekek számára.

H. A.

A magyar paraszt

*Harcokat vezérlő véres, nagy vitézek,
Titeket csodállak, értetek nem érzek;
De az ekesvasnak verejtékes hőse
Szerető szívemnek kedves ismerőse.*

*Szeretem a népet, mely a földet turja
S rongy irigység nélkül néz a magyar urra,
De saját jussából nem ad egy arasztot.
Szeretem a bűszke, jó magyar parasztot.*

*Mások a családját csak hadd emlegessék,
A magyar parasztság — a magyar nemesség.
Diszre, méltóságra, becsülettudásra
Széles e világon nincsen neki mása.*

*Fürge, szép menyecskék szülik ezt a fajtát;
Nem ismer a gyermek anyján kívül dajkát.
S amiért hiába járnak iskolába,
Azt az anyatejjel szivja már magába.*

S hej, nagy tudomány az, más nép között ritka,
Uralkodó nemzet uralmának tilka;
Népünk millióit át egy érzés járja:
Az, hogy a magyarnak nincs a földön párja.

S legkisebb izéig szent hitül ezt vallva,
Mi kicsiny fajunknak nagy az ő hatalma.
Nem tart nagyra senkit, nem ijeszti semmi, —
Soha szolga nem lőn, mert nem is tud lenni.

Könnyű főurunknak, rangja érzetében,
Büszkén nézni végig tenger szolganépen.
De a mi parasztunk csak így nézi, szinte
Az egész világot: vagyok olyan mint te!

Nézd a nyalka tartást, nézd a hetyke léptet,
Nézd a mérkőzésre vágyó ifju népet —
S itézd a vén parasztot, nézd e nagy nyugalmat:
Hogy ha szól, fölényes, óvatos, ha hallgat.

A katonasorban láttam fiatalját,
Zsöngre regruták ma, — holnap harci dal'ják.
Fegyvert a kezébe, paripát alája!...
S a paraszt az Isten első katonája!

S láttam az öregjét én a falu házán,
Eszes, erős szóval egymás közt vitázván.
S azt gondoltam: im, ez a korunkra késve
Ős pásztor királyok bölcs tanácsulése.

S beveszi magát az embernek szívébe
Apraja, öregje, fiatalja, vénje.
Nincs hang, mely fülemnek édesebben esnék,
Mint egy paraszt mondja: »Szerencsés jóestét!«

Magyar paraszt éke az az okos jószág,
Mely tán nem is erkölcs, de hus, vér, valóság.
Hogy egyszerre józan s eszményes is lenne,
Gondolat és érzés frigyre lépett benne.

Lám, ha szerelemre gyullad fel a vére,
Rárakná az ég, föld kincsét kedvesére,
Amit érez, dalban s szóban is kimondja,
De nem lesz a lánynak érzeltől bolondja.

Érzelme fölött is őrt áll büszkesége,
Hosszu panaszokkal nem eseng az égre,
Ha a lányt szép szóval megnyerte, megkérte,
Helyt áll és meg is hal, — de nem jajgat érte.

Táncából világlik ki az egész jellem:
Csupa fékezett hev, erőteljes kellem.
Egymagában lassan, párral frissen lejt,
De a jobb eszt el sohasem felejt.

Kezét, lábát, testét nem veti, nem hányja,
Csak az uribb fajzat kacki fia, lánya,
Nem is kurjant sürün, ha kitör is néha,
Lehel bárdolatlan, — de sohasem léha.

Kedves a parasztnép s legkedvesebb nékem,
A nehéz munkában, künn a mezőn, réten.
Hol fekele hantból fehér cipőt tördel,
Küzdvén a szeszélyes, ősi anyafölddel.

Hej, aki nem látja, soha nem is tudja,
Mily nehéz a rögben az ekevas útja!
De, aki nem nézi, soha nem is sejti,
Hogy a rög e nemzet minden kincsét rejt.

Mit az anyaföld ad, szerle e hazában,
Mind csak abból élünk: egyes, egyház, állam.
Csak formál a szerszám, csak forgat a mérték,
De a föld rögéből hajt ki minden érték.

A magyar parasztnak nehéz, nagy munkája
Tartja e hazát fenn! Ezer áldás rája!
Bő maggal fizessen minden buzaasztag,
Hálával a nemzet a magyar parasztnak!

S te, aki alkotni vágyol szívvél, ésszel,
A magyar paraszthoz néha napján nézz el.
Romlatlan kedélye, ő s esze e népnek
Gazdag televénye minden jónak, szépnek.

Aki államférfi, itt okulást nyerhet:
Dacot a lényegben, formákban türelmet!
Költők és művészek dalait hallgassák —
S megtanulják tőle: legszebb az igazság.

Épül erősségünk, már tornyait rakják,
Hej, de elfelejtik nem egyszer alapját,
Pedig az egészet ez tartja szilárdan,
Ez nem ing a szélben, — ez nem dől az árban.

A magyar parasztság az erő, az élet,
Elveszett a nemzet, ha ez semmivé lett.
De, ha ez marad csak — mind a többi nélkül,
Nemzetünk jövője akkor is fölépül.

Kozma Andor.

A világtörténelem legigazságtalanabb békéje:

TRI AN ON

Tizenhat esztendeje annak, hogy megkongatták a harangokat az ezeréves Magyarország fölött...

Tizenhat esztendeje, hogy megosztották az ősi földet, amelyet a honfoglaló Árpád szerzett meg magyarnak tiz évszázaddal ezelőtt...

Tizenhat esztendeje, hogy Rákóczi Kassája, Szent László Nagyvárada, Mátyás Kolozsvára, a királykoronázó Pozsony, a golgotás Arad, a fejedelmeket uraló Gyulafehérvár, a gazdag Szabadka nem magyar városok...

Tizenhat esztendeje, hogy negyedfél millió magyar testvérünk kitagadott, üzött vad lett azon a földön, ahol ősei éltek és nyugszanak, s ahol ők magyarnak születtek...

Tizenhat esztendeje, hogy a Tisza, Szamos és Maros nem magyar Kárpátok vizével siet dajkáló-ringató édesanyja, az Alföld ölébe...

Tizenhat éve...

* * *

1920 június 4-én délután 4 óra 31 perckor... „engedve a kényszernek,” megtörtént a világtörténelem legszégysenteljesebb béke-parancsának aláírása...

Az aláírás színhelye az a csarnok volt, amely a kis- és nagy-Trianon palotát köti össze egymással...

Az aláírási aktust háromnegyedórás gyűlés vezette be.

Ezután felszólították a magyar delegátusokat a béke-okmány aláírására...

A magyar kormány megbízottai kezében megremegett a toll, karjukban elernyed a erő... egy ezer esztendő s nemz et halálos ítéletét kellett aláírniok!

...S mig ez történt... a cseh, szerb és a román delegátus melegen szorongatta egymás kezét: sikerült! Aljas cselszövésük elérte célját!

...A nemz et pedig, amelynek testét megfeszítették... megkongatta a harangokat s gyászbaborult szívvel siratta Szent István országát...

...E szomorú órában megszűnt minden élet e halálra ítélt földön... dermedt csend ülte meg a lelkeket... csak a harangok zugtak, bugtak, kongattak fel a jó Isten felé... erőért, segítségért... s a magyar ajkak dacosan szorultak össze...

A kétségbeesés szélén álló nemz et a hit vigaszához menekült..

Mit veszítettünk?

Magyarország 282.870 négyzetkilométer területéből 92.833 négyzetkilométer maradt nekünk...

Magyarország 18.264.533 lakosából 7.980.143-an maradhattunk magyarnak!

A magyar hadsereg tartását megtiltották, s csupán teborzás útján alakítandó zsoldos-sereg állítására adtak engedélyt, melynek létszámát 35.000-ben állapították meg... azt is fegyvertelenül, nehéztüzérség, harcikocsik és repülőgépek nélkül, hogy a körülöttünk lévő állig fölfegyverkezett szomszédok bármikor birtokukba vehessék megmaradt földünket is!

Elraboltak tőlünk 4000 lovat, 13.000 szarvasmarhát, 5000 juhot és 7000 darab sertést...

Elrabolták vasuti mozdonyaink, személy- és teherszállító kocsijaink kétharmadát!

Termőföldünk felét, állataink kétharmadát, ásványi kincseinket pedig csaknem teljesen!

* * *

Az ezeréves Magyarországból a nyugati részeket Ausztriának, az északi tájakat Csehországnak, a keleti nagy országrészt Erdélyvel Romániának, a déli részeket a Marostól, Drávától Szerbiának adta Trianon!

A régi egységes Duna-medence szétesett, szervessége megszűnt!

Mindent felirunk!

* * *

A Kárpátok által övezett négy folyam vidéke, az egységes Magyarország ezeréves határai széttöretek, mert nyelvben, vallásban, műveltségben tőlünk idegen jövevényeket fogadtunk be és tűrtünk meg békésen határaink között.

Ezzel megbénult az erő is, amely egy évezreden át védelmezte Európát a be-betörő keleti áramlatok ellen!

Amde amint a multban semmi idegen hatalom nem bírta állandóvá tenni e földnek szétdarabolását; amint a két-, majd három-, sőt négy részre szakított terület egységét előbb, vagy utóbb, de mindig vissza kellett állítani úgy, amilyennek azt jó Isten teremttette: egynek, egységnek!

Hiábavaló a megszállott részekben magyar testvéreink ellen minden erőszak, minden embertelen megalázás, elnyomóik hatalma csak fegyvereken alapszik, s beteljesedik rajtuk az Írás: aki fegyvert fog, az fegyver által vesz el!

Az elszakított magyarság lelkében nem ölhetik meg a magyar érzést, a magyar öntudatot, mert azt ellenségeinknél hatalmasabb erő plántálta szivükbe, lelkükbe: a Természet!

Mindazoknak, akik szétdarabolták ezeréves hazánkat, elrabolták testvéreinket, tudniuk kell: hogy tűrünk, ha kell, viseljük szenvedéseinket, ha rákényszerítenek és hordozzuk keresztünket...

de soha! soha! nem nyugszunk bele hazánk meggyalázásába, fel-
darabolásába!

A haza bölcsének, Deák Ferencnek, szavait véssük emlékeze-
tünkbe:

LEHET, HOGY NEHÉZ IDŐK KÖVETKEZNEK ISMÉT HA-
ZÁNKRA, DE A MEGSZEGETT POLGÁRI KÖTELESSÉG ÁRÁN
AZOKAT MEGVÁLTANUNK NEM SZABAD... HA TŰRNI KELL,
TŰRNI FOG E NEMZET, HOGY MEGMENTSE AZ UTÓKORNAK
AZT A HAZÁT ÉS ALKOTMÁNYOS SZABADSÁGOT, AME-
LYET ÖSEITŐL ÖRÖKÖLT... MERT AMIT AZ ERŐ ÉS HATA-
LÓM ELVESZ, AZT AZ IDŐ ÉS A KEDVEZŐ SZERENCSE IS-
MÉT VISSZAZOZHATJÁK, DE MIRŐL A NEMZET, FELVE A
SZENVEDÉSEKTŐL ÖNMAGA LEMONDOTT, ANNAK VISSZA-
SZERZÉSE MINDIG NEHÉZ ÉS MINDIG KÉTSÉGES.

Trianon

— És megkondultak a harangok,
a szivekből fölsírt a gyász,
a hegy, a róna megvonaglott
s felnyögött a dus kalász.
Milliók szívéből vér szívárgott,
milliók szeméből könny szakadt,
s fölbiborlott millió dacos száj:
Nemi! Nem! Soha! ..., Ezt nem szabad!

— S aztán elmúlt a gyászos óra...
a végzet beteljesedett.
Csudaváró szent reményünk
a perbaomlott csüggeteg...
Tiltakozásunk jajszóba halkult...
lankadtan hullott le kezünk...
lélektelenül meredtünk meg:
nincs már, — amit elveszithetünk!

— Ó, már itt boldog senki sem lesz,
A vigság sem kell senkinek...
Nehéz sóhajjal, bus robotban
eltemetjük a szent hitet...
...De jönni fog egy szebb jövőndő
s ha az új hajnal pirja ínt:
mit elpredáltunk uri gőggel,
visszaszerzik a — fiaink!

Huray István.

Igazság !

Világot az Isten teremti,
 Hazát szerez hősök karja:
 Vért szerzik, vérért adják:
 Nem azé, aki — akarja!
 Nem veheti el a gyáva,
 Aki érte vért nem ontott,
 Ki a védtelen szomszédra
 Orgyilokkal, lesből rontott!

Nem lesz azon Isten-áldás,
 Nem lesz abból Haza soha!
 Nem lesz abból hű szerető
 Édesanya, — csak mostoha!
 Nem lesz abból édes gyermek,
 Akit lánc köt az örökhöz,
 Nem kell annak az örökrész,
 Visszasír az ősi rőghöz!

Nem lehet azt megtiltani
 Se a Napnak, se a szélnek,
 Hogy ne magyar földre süssön,
 Ne vigyen hírt a Testvérnek!
 Nem lehet a magyar szívnek
 Megtiltani, hogy: ne fájjon!
 A gyermeknek, ha elszakadt:
 Édesanyja után vágyjon!

És... hiába fojtják benne .
 Erőszakkal el a vágyat,
 A viharzó lángtenger az
 Elfojtott szikrából támad!
 És... ha a láng onnan tör ki,
 Hol legjobban fogva tartják:
 — A keserű magyar szívből —
 Lángra gyul az egész Kárpát!

Lángba borul a Nagy-Alföld
 És az egész világ látja,
 Hogy csap fel a magas égig
 A hazaszeretet lángja!
 És elhamvaszt minden élő,
 Ki botorul útját állja,
 Nem irgalmaz, nem kegyelmez
 A hazaszeretet lángja!

Hiába verik majd félre
 Az áruló harangot:
 Elnyomja a Talpra magyar!
 A hitvány áruló hangot!
 És... ha minden porrá égett,
 Ami szenny, rongy... és álnokság:
 Ujra éled hamvaiból
 A feltámadt Magyarország!

Hajdu István.

A trianoni béke évfordulójára

Kedves Gyermekeim!

Volt egyszer egy nagyon gazdag család, megvolt mindene, amit kívánt. Volt szép fényes palotája, tele kamrája, sok-sok kényelmes szobája, egyszóval valóságos kis tündérpalota volt a házuk. Ebben élt a család boldogan, megelégedetten. Egyszer kopogtattak a nagy palota kapuján, idegenek kértek bebocsátást a palotába. Jólelkű emberek lakták a szép házat, hogyne engedték volna be azonnal az inségben szenvedőket. Egyik legszebb szobájukat nyitatták ki a számukra s gazdagon terített asztalt tettek eléjük. Aztán úgy bántak velük, mintha csak édes testvéreik lettek volna. Majd újra jöttek, újra mások és azok is menedéket kértek a palotában. Így ment ez jó ideig, amíg megtelt a szép ház minden szobája.

Telt, mult az idő, de bizony furcsa dolgok történtek ebben a díszes palotában. A befogadott idegenek nemhogy hálások lettek volna azért a szives vendéglátásért, amiben részesítették őket, hanem lassanként annyira megszokták a szép szobákat, a pompás ebédeket, hogy már-már követelni kezdték, hogy mindez maradjon továbbra is. Ha pedig elmaradt, vagy nem volt éppen a fogukra való az ebéd, vacsora, hát nyíltan elégedetlenkedtek. Így ment ez tovább és egy szép napon bizony arra ébredt fel a vendéglátó, jólelkű család, hogy földél nélkül maradt. A szép palota elveszett, annak csak egy kis, egészen kicsi részét kapták meg, azt is olyan állapotban, hogy viskónak is rossz lett volna. A kamra is nagyon megürült, alig volt benne már valami harapnivaló. Bezzeg szép volt ám a befogadottak lakása. Az övék lett a palota legszebb része, a pompás szép szobákban ők laktak s az ő kamrájukban éppen úgy állott halomszámra a sok mindenféle jó, mint azelőtt, csak éppen, hogy nem a háziaké volt már itt minden, hanem a betolakodottaké! És ezt nyíltan meg is mondták nekik.

Mit gondoltok, gyermekek, meghálálták ezek a befogadottak a vendéglátók szivességét? Ugy-e, nem! Hálátlanok voltak, nagyon hálátlanok.

Látjátok, gyermekek, ez a történet, amit én most elmondtam nektek, velünk történt meg, magyarokkal. A mienk volt az a gyönyörű szép palota: a Kárpátokkal koszorúzott Magyarország. Mi engedtük be szives vendégbarátsággal a hozzánk bekérezkedő idegeneket, mi fogadtuk őket testvéri szeretettel s a vége az lett, — hogy bennünket dobtak ki szép hazánkból, a mi házunk fölül vitték el a tetőt, bennünket szorítottak ki onnan, ahová valamikor beengedtük őket.

Nézzetek csak erre a térképre! Mit láttok rajta? Itt van két határ. Ez a határ (mutatom) volt régi és ez a kis, csonka ország, amit meghagytak még belőle nekünk, magyarnak. A többi mind elrabolták tőlünk hálátlan, gonosz vendégeink!

Igy fosztottak ki mindenünkből ezelőtt tizenhat esztendővel. Az osztozkodást egy franciaországi nagy palotában, Trianonban végezték, azóta lett minden bajunknak, szerencsétlenségünknek Trianon az okozója.

Dehát hogyan történhetett ez? Miért fogadta be a magyar ezeket a rabló népeket? S ha már befogadta is, minek engedte azt, hogy elrabolják földjét, szétarabolják ezer éves országát?

Elmondom nektek. Ezeresztendő történetünk alatt sok csapás érte már szegény hazánkat. Előbb a keletről jövő tatár pusztította el, majd nyakunkra ült a török és foglalta el szép hazánk középső nagy részét. Nézzetek, mindez a töröké volt (mutatom a térképen) kerek százötven esztendeig! Hány évesek vagytok? Hányszor annyi ideig volt ez a terület a török uralma alatt?

Százötven esztendő bizony nagyon nagy idő. Ezen idő alatt a török valósággal irtotta a magyarságot s ha valahonnan kipusz-

titotta, idegeneknek adta földjét. Így kerültek be hazánk területére a szomszédból bevándorolt rácok és oláhok. Mikor azután végre másfélszázad múlva kiverhettük a törököt hazánkából s újra a magunk urai lettünk, már annyira kevesen voltunk, hogy mindenkit szívesen kellett látnunk, aki csak bejött hozzánk. Megosztottuk velük földünket, mindenünket, még a szívünket is. Ezeket a befogadott népeket, — tótokat, rácokat, oláhokat — mindig úgy tekintettük, mintha édes testvéreink lettek volna. Nem tettünk köztük különbséget s azt akartuk, hogy ők is éppen olyan gyermekei legyenek új hazájuknak, Magyarországnak, mint a magyarok.

Ezek a rosszlelkű idegenek azonban más akartak. Nekik nem a mi vendégszeretetünk kellett, hanem a földünk! Nem testvérségben akartak velünk élni, hanem azt akarták, hogy ezentul mi szolgáljunk nekik azért, mert olyan jók voltunk hozzájuk.

Egyszer aztán, amikor lángba borult a világ s kitört a nagy világháború, — amiről otthon bizonyosan mindnyájan hallottatok, — ezek az idegen népek már nyíltan is ellenünk fordultak. A háború vége az lett, hogy bár a magyar katona mindenütt győzött, az egyre sokasodó ellenség végre is térdre kényszerítette a vitéz, de egyre fogyó és gyengülő magyarságot. Hogyne fogyott volna, amikor köröskörül, minden szomszédja rátámadt és a vége, mint már elmondottam, — az lett, hogy ellenségeink lettek a győztesek. Arról azonban szó sem volt, hogy azért, mert a háborút elvesztettük, hazánkat is feldarabolják. Hiszen máskor is vesztett már csatát a magyar, elfoglalták egy-egy részét hazánkat, de soha sem darabolták szét azért az országot!

Ezt a nagy feldarabolást ezeknek a befogadott idegen népeknek köszönhetjük. Ők voltak azok, akik hála helyett gonosszággal fizettek meg nekünk s azt hazudták, hogy az a föld, amelyen élnek, az mindig az övék volt. Így aztán a tudatlan birák nekik adlak igazat s ítelték oda az ország nagy részét.

Ez történt hát Trianonban, mégpedig éppen ma tizenhat esztendeje, 1920 június 4-én.

Jaj, gyermekek, de szomorú volt akkor ez a mi szegény hazánk. Mikor ott, Trianonban aláírták azt a kegyetlen és igazságtalan békét, amelyet reánk parancsoltak, idehaza megkondultak az ország minden templomában a harangok... Zugtak... bugtak... mint amikor temetnek... Temettek akkor is... az ezeréves, drága magyar hazát, a mi szép Magyarországunkat! Az emberek letették szerszámaikat, a gyárakban, műhelyekben megállt a munka mindenütt, megálltak a vonatok is s olyan nagy csöndesség feküdt erre a szerencsétlen országra, mintha valóban meghalt volna... Megfeszítették, szétdarabolták, elrabolták területének legnagyobb részét, s az elrabolt területen élő magyar testvéreinknek pedig azt mondták, hogy ezentul nem magyarok, hanem csehek, oláhok vagy rácok lesznek. Nem szabad nekik azóta magyarul beszélniök, a gyermekeiket csehül, rácul és oláhul tanítják az isko-

lában s ha valaki mégis magyarul mer szólni, azt üldözik, börtönbe zárják, megbüntetik. Ezeknek az idegen rabló népeknek az a legnagyobb bűn, ha valaki magyarnak mondja és érzi magát azon a földön, amely magyar volt mindig és magyar is marad, ugy-e gyermekek?!

De láttatok-e már olyan embert, aki nagy bánatában csak sir és szomorkodik? Az első percben fáj a szíve az elveszett után, elkeseredik, azt gondolja, soha nem lesz többé az övé, amit elvettek tőle. Mikor azonban föleszmél nagy bánatában és az igazságos Istenhez fordul imájával, akkor megerősödik lelkében és nagy, erős fogadási tesz magában. Így történt ez velünk, magyarokkal is. Amikor beheggedtek sajtó sebeink, amelyeket Trianonban ejtettek rajtunk, akkor könnyöggel fordultunk a jó Istenhez, aki minden jónak és igaznak pártfogója, s az ima által megerősödve, megfogadtuk magunkban, hogy addig nem nyugszunk, amíg a rajtunk esett szörnyű igazságtalanságot meg nem szüntetjük, amíg ezeréves Magyarországnak minden rögét, porszemét vissza nem vesszük újra magyarnak!

A nagy fogadást azonban nem elég csak elmondani, végre is kell azt hajtani, meg is kell cselekedni. Hogyan szerezzük vissza régi szép hazánkat? Ugy, hogy jobb magyarok, magyarabb magyarok leszünk, mint eddig voltunk? Hogyan lesz valaki jobb magyar, mint eddig volt? Ugy, hogy ezentul még jobban, még szorgalmasabban végezzük feladatainkat, akár — mint ti, itt az iskolában, — akár a műhelyben, akár hivatalban, irodában, kereskedésben, mindenhol. Mert mindig az kell, hogy eszünkbe jusson, ha nem teljesítjük pontosan és szorgalmasan kötelességünket, akkor nem kerül vissza újra régi szép Magyarországnk. Akkor tovább is szenvedni fognak elszakított magyar testvéreink ott, túl a mostani határokon, akkor örökre ellenségeinké marad minden magyar föld, ami a miénk volt. Hát így leszünk jobb magyarok, gyermekek. Akartok-e ti is jobb magyarok lenni?

De azt mondtam, hogy nemcsak jobbaknak, hanem magyarabb magyaroknak is kell lennünk, hogy a trianoni béke igazságtalanságait megszüntessük s régi magyar hazánkban élhessünk boldogan, úgy, mint régen. Hogyan leszünk magyarabb magyarok? Ugy, ha mindig és mindenben magyar árut vásárolunk. Tudjátok-e, hogy a magyar árut magyar emberek készítették? Ha magyar árut vásárolunk, akkor magyar embernek adunk kenyeret. De minden idegen áruért kiadott fillért idegeneknek adunk és ha a jó magyar áru helyett idegent vásárolunk, akkor mindig egy-egy magyar munkás asztaláról veszünk el egy-egy darab kenyeret! Vásároljunk tehát magyar könyvet, magyar írkát, magyar ceruzát, magyar gumit, magyar ruhát, magyar cipőt, magyar legyen otthon is mindenünk, hiszen a magyar áru sokkal jobb, mint sok külföldi, amit behoznak hozzánk. Tudjátok, ti azt gyermekek, hogy a magyar árut külföldön is szeretik? Ugyan miért, mit gondoltok? Azért, mert a magyar áru jó és tartós. Hát ha az

idegeneknek megbecsülik a magyar árut jóságáért és olcsóságáért, miért kell nekünk idegen árut vásárolni, mikor minden idegen áruért kiadott pengővel, fillérrel szegényebbek leszünk. Mi történik akkor, ha egyre szegényedünk? Sok minden. Nem lesz annyi keresetünk, nem kaptok cipőt, ha szükség lenne rá, nem tudtok irkát verni, egyszerűen kevesebb lesz a pénzünk, mert kiadtuk az idegeneknek.

Látjátok, gyermekek, ez a két ut vezet a mi feltámadásunkhoz. Igen, gyermekek, csak akkor támad föl újra a mi hazánk és lesz akkora, mint volt régen, ha mindenki, minden magyar, ti is, én is, mindenki jobb magyar lesz és magyarabb magyar! Tudjátok már, mit értünk ezen! Akartok-e hát magyarabb magyarok lenni, gyermekek?

Ha ezt nemcsak megfogadjátok, de meg is cselekszitek, és nemcsak ma és holnap, de holnapután és azután is mindig eszetekbe jut, akkor, gyermekek csakugyan elmondhatjuk, hogy az a föld, amit most elraboltak tőlünk, a miénk és a miénk lesz mindörökké! Akkor elmondhatjuk azt, hogy azok a szegény testvéreink, akik most idegenek uralma alatt élnek, szenvednek, csak azért, mert magyarok, mert magyarnak születtek és azok is akarnak maradni utolsó leheletükig, akkor ezek a magyar testvéreink felszabadulnak rabságukból és újra velünk lehetnek szabad és boldog magyarok!

És ha olykor-olykor megfélekedtek majd ma tett fogadalmatokról, akkor jusson eszetekbe, kedves gyermekeim, hogy mi lenne, ha ti volnátok azok helyében, akik most idegen megszállás alatt élnek? Mit szólnátok hozzá, ha itt nem volna szabad holnaptól kezdve magyarul beszélni? Nem tanulhatnátok magyarul az iskolában, még otthon is csak titokban beszélhetnétek magyarul szüleitekkel? Az utcán magyar címtáblák helyett rác vagy oláh táblákat látnátok, ha elmentek valaki mellett, az idegen nyelven beszélne, amit ti nem értenétek? Erre gondoltatok gyermekeim, akkor tudom, megerősödik bennetek újra a mai fogadalom nagy elhatározása és ujult erővel mentek azon az uton, amely boldogabb, szebb életbe, nagy Magyarország felé vezet!

Most pedig mondjuk el a Magyar Hiszekegyet!

(V. L.)

Évzáró vizsgarend

— IV. osztály. —

1. Elnök és a szülők köszöntése.
2. Ima.
3. Beszéd- és értelemgyakorlat. Budavár visszafoglalása.
4. Tóth Kálmán: Előre.
5. Fel, fel vitézek a csatára... Ének.
6. Olvasás. Gárdonyi G.: Jézus és a gyermek.
7. Füstbe ment terv. Petőfi S.
8. Nyelvi magyarázat. Irás.
9. Móra L.: Magyarország térképénél.
10. Szőke Tisza haragjában... Ének.
11. Számolás és mérés. Mit veszítettünk?
12. Vályi Nagy Géza: Három könny.
13. Földrajz. Utazzunk fel Budapestre!
14. Megy a gőzös... Ének.
15. Lampérth Géza: Miénk a föld.
16. Természeti- és gazdasági ismeretek. Az aratás.
17. Vályi Nagy Géza: Magyar ember ilyenkor...
18. Móra L.: Évzáró ünnepélyre.
19. Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország... Ének.
20. Ima. Magyar Hiszekegy.

A vizsgálat

1. Mielőtt a vizsgálatot megkezdenénk, tisztelettel üdvözlöm a körünkben megjelent Elnök urat. Köszönöm, hogy látogatásával megtisztelte osztályunkat s emelte kis ünnepélyünk fényét. Tisztelettel és szívem egész melegével köszöntöm továbbá a megjelent kedves szülőket; akik egész éven át annyi figyelmet, megértést és érdeklődést mutattak munkámmal szemben. Köszönöm érdeklődésüket a mi iskolai munkánk iránt, köszönöm azt a ragaszkodást, amivel iskolánkhoz vannak, végül köszönöm a mai nap sok-sok kedves virágát és szeretetük megnyilatkozását.

(Egy tanuló szavalja):

Vizsgára

Kévéket kötöttünk
Tudás-koszoruból...
Rab magyar kenyéren
Fájdalmas boruból.

Hallgassák meg tehát,
Megmutatjuk szépen,
Hogy lelkük mibennünk
Bizzon és reméljen!

Felhasználtunk minden
Édes árva percet;
Talán sebzett lelkünk
Örömet szerezhethet.

Iparkodtunk mindig
Nemes szorgalommal;
Egy év hosszú útján
Sok-sok buzgalommal.

Megmutatjuk most itt,
Amit összeszedtünk:
Tudás s ismeretben
Hogy megneimesedtünk.

Nagyobbak is lettünk,
S bizony okosabbak;
Az elvetett magvak
Most már ki is hajtnak.

Tanultunk az Istent,
S rab-hazánk szeretni;
Szüleink tisztelni,
Másért cselekedni.

Most pedig fohászkodunk
Szálljon fel az égre,
S kérjük a jó Istent,
Küldje szent áldását
E kis seregére.

(Fodor Ödön.)

2. Most pedig kezdjük el vizsgánkat. Kinek a nevében kezdjük minden dolgunkat? Imádkozzunk!

Ima

(Az állami iskolákban bevezetett ima szövege:)

Kérünk Téged jó Istenünk segíts és áldj meg minket, hogy figyelmesen tanuljunk és mindenben szent akaratod szerint cselekedjünk. Légy velünk, hogy mi is a Te hű gyermekeid lehessünk felebarátaink javára, lelkünk üdvösségére és a Te nagy neved dicsőségére. Amen.

Magyar Hiszekegy.

3. Beszéd- és értelemgyakorlat.

Milyen nagy ünnep lesz ebben az évben Budapesten, gyermekek? Úgy van, Budavár visszafoglalásának kétszázötven éves évfordulója. Mit ünnepelünk szeptember 2-án? (A gyermekek elmondják azt, amit előzetesen már beszéd- és értelemgyakorlatban tárgyaltunk erről.)

Kiktől kellett visszafoglalni Buda várát? Meddig uralkodtak hazánkon a törökök? Ki sürgette a törökök kiverését az országból? (XI. Ince pápa.) Miért sürgette a török kiűzését? Kik vettek részt a felszabadító hadjáratban? (Európa keresztény népei: bajorok, szászok, svábok, franciák, spanyolok és mintegy 15.000 vitéz magyar kuruc.) Ki volt a sereg fővezére? Lotharingiai Károly főherceg. Seregéhez kik csatlakoztak? Kik voltak a magyar sereg vezetői? Petneházy Dávid ezredes volt a kurucok kapitánya. Ki védelmezte a várat? Abdurrahman basa és vitéz katonái. Hogyan történt Budavár visszavívása?

(A keresztény seregek minden oldalról körülvették a várat, egy lélek sem mehetett se ki, se be. Már 1686 júniusában megkez-

dődött az ostrom és szeptemberig tartott. A török vezér is megfeszítette minden erejét s midőn a keresztények a vár feladására szólították fel, azt felelte, hogy szívesen odaadja bármelyik várát Magyarországon, csak Budát nem. A török nagyvezér is segítségére sietett az ostromolt várnak s 80.000 főnyi seregével akarta áttörni az ostromló keresztény sereget. A keresztények azonban egyetlen emberét sem engedték a várba. Valamennyien jó keresztények voltak a vár ostromlói, hogyne harcoltak volna szívesen a pogány török ellen. Most meg éppen a sokat szenvedett Magyarország fővárosáról volt szó, amely egész Európát védelmezte százötven évig. Ezért küzdöttek olyan elszántan. Végre szeptember 2-án rohamot rendelt Károly főherceg. Ellenállhatatlan erővel és lelkesedéssel rohantak fel a várra a keresztény seregek, mindegyik élén pedig a magyar kurucok, akik elsőként akartak lenni a vár visszafoglalásában. Engedték őket, mivel tudták, hogy egytől-egyig az életét is kész feláldozni hazájáért, szabadságáért. A török vezér ereje fogytáig küzdött és vitézül tartotta a várat, de hiába volt hősiessége. A már-már megrendült német katonáknak új erőt adott annak látása, hogy a kuruc ezredes, Petneházy vakmerő embereivel egyre feljebb hatolt a vár falán s már feljutott a fal tetejére. Gyilkos fegyvere utat nyitott a bástyáig s egy Fiáth nevű magyar vitéz kitűzte az első zászlót, a piros-fehér-zöld magyar lobogót! Százötven esztendő óta most lengett először magyar zászló Budavár ormán! Előbb a falakon, majd az utcákon folyt a rettenetes küzdelem. Halomban heverték már az elesettek, maga a vár vitéz védője is sebektől borítva vérzett, de azért még egyre villogtatta görbe kardját s osztogatta a halálos csapásokat, mintha nem ismerné a halált. Egyre szebb, szebb szorult a török csapat s egyre növekedett a keresztények száma. Már Adurrahman basa is elesik, de vitéz testőrei, a janicsárok tovább vívnak elesett parancsnokuk mellett, utolsó csöpp vérig. Végre elesett az utolsó török is, felszabadult Buda vára s ezzel véget ért a százötven éves török uralom szegény hazánk fölött.)

Egy tanuló elszavalja:

Előre

A gárdának jelszavát
Egész világ hangoztatja:
„A francia gárda meghal,
Hanem magát meg nem adja.”
Nekünk is volt egy jelszavunk,
Lázba jött a honvéd tőle:
Nem volt abban a halálról,
Nem volt abban megadásról,
Egy szó volt csak, hogy: Előre!

Csodálatos ifju sereg,
Mely, nem tudni, hogyan támadt,
Napok szülték s mégis mintha
Szülte volna három század.
Most rohannak... pusztító tűz...
A fele már ki van dőlve...
Most elnyeli a füstfelleg...
Meghaltak tán? Nem! Ott men-
nek!
Ott hallatszik, hogy: Előre!

Ezzel himzé a honleány,
 E szóval a honfi-zászlót,
 Ezzel ment el az a gyermek,
 Akit anyja másnap gyászolt.
 De ha maradt még egy fia
 S kívánta a haza tőle:
 Az egyiket megsiratta,
A másikat odaadta
 S ment a gyermek, ment: **Előre!** És azt mondta, hogy: **Előre!**

Mint viharban a tengernek
 Összezudul minden habja:
 Mind ott voltak... egymás mellett
 A fiu és édesapja.
 Apa elhullt — és a fiu
 Ráborult a vérző főre:
 „Csak egy szót még, édesapám...”
 A haldokló felnézett rá

Ó, drága kincs, melyet annyi
 Sirhalom-föld be nem fedett...
 Szó, amely — bár némán — kiált...
 Mit elvenni nem lehetett,
 Ott van a zugó erdőkbe,
 Beirva az arcúdkba,
 Csontok közé, mik széthulltak...
 Mert azok is megmozdulnak,
 Ha még egyszer lesz: **Előre!**

Tóth Kálmán.

5. Szeretnétek-e katonák lenni? Mi a magyar katona nótája, gyermekek? Énekeljük hát el: Fel, fel vitézek a csatára! De tüzzel, lelkesedéssel ám, mintha már is kergetnénk kifelé hazánkból az ellenséget!

6. Olvasás.

A haza a mi édesanyánk. És ha egyszer, amikor már ti is nagyok lesztek és a haza szólít benneteket zászlója alá, akkor is ilyen lelkesen, dalolva menjete, gyermekeim. De kit szerettek legjobban a világon, gyermekek? Igen, az édesanyánkat. Olvasunk most az édesanyáról. Vegyétek elő az olvasókönyvet, nyissátok fel Jézus és a gyermek című olvasmánynál!

(A választott olvasmány bármilyen lehet, ami a könyvben van, csak a gyermekről és az édesanyáról szóljon.)

Jézus és a gyermek

Jézus a népet tanította. Tanítás után leült egy pálmafa árnyékába. És kisdedeket vittek hozzája, hogy áldja meg őket.

Jézus rájuk tekintett és megáldotta őket egyenkint. Azután az egyik kis gyermeket maga elé állította és mondotta tanítványainak:

— Nézzétek e kisdéd szemét! Bizony, mondom néktek, ilyen szeműek az én Atyám ártatlan angyalai a mennyek országában! S kezét a gyermek fejére tette s megáldotta őt.

Volt ott egy karonülő kisdéd, fehérarcu és feketeszemű, öltö-

zete gyolcs-ingecske. Nagyon szomoruan nézett Jézusra.

— Mi bajod, kicsikém?

A gyermek felemelte balkezét és panaszosan felelte:

— Bibis.

És az anyja szólt:

— Darázs csipte meg a kezecskédet reggel. Már raktunk rá mindent, mindennel orvosoltuk, de nem találjuk fűvét.

És a gyermek ismét mutatta kezét s panaszosan mondta:

— Bibis.

Jézus pedig kérdezte:

— Fáj-e még, kedves?

A gyermek könnyezve felelte:

— Fáj.

És Jézus szólt:

— Meggyógyítom, hogy ne fájjon.

És megcsókolta a gyermek kezét azon a helyen, ahol a darázs megcsipte.

— Fáj-e még?

A gyermek felelte:

— Nem.

És Jézus arcára bámult hálás nézéssel.

Látták pedig ezt az anyák, mindnyájan örvendeztek. S amikor hazatértek, mindenkinek elbeszölték Jézus cselekedetét.

S ha a gyermek azt mondja ma is: *bibis*, akkor Jézus csókját nyomják a sebecskére. (Gárdonyi Géza.)

7. Mit olvastatok, gyermekek? Kiről szólt *ez* a kedves kis történet? Szerette Jézus a gyermekeket? Mit csinált az édesanya a kisgyermek kezével, amikor megszurta a darázs? Hogyan akarta meggyógyítani? Sikerült-e a gyógyítás? Ki ápol benneteket, ha betegek vagytok? Ki gondol rátok mindig legtöbbit? Ki viseli gondokat? Szeretitek édesanyátokat? Voltatok-e már távol szüleitől? Mit éreztetek, amikor már több napig nem láttátok őket? Hová vágytatok? Miért szerettetek volna hazamenni? Tudunk egy ilyen költeményt mi is, jöjj ki Gyurka, mondd el szépen!

Füstbe ment terv

*Egész uton hazafele
Azon gondolkodám,
Miként fogom szólítani
Rég nem látott anyám.*

*Mit mondok ma először is
Kedvest, szépet neki?
Midőn, mely bölcsőm ringatá,
A kart tereszt ki.*

*S jutott eszembe számtalan
Szebbnél szebb gondolat,
Mig állni látszék az idő,
Bár a szekér szaladt.*

*S a kis szobába toppanék ...
Röpült felém anyám ...
S én csüggtem ajkán szótlantul,
Mint a gyümölcs a fán.*

(Petőfi Sándor.)

Kiről szólt ez a költemény? Mit mondott el benne Petőfi Sándor? Mit mondott, amikor végre hazaért édesanyjához? El tudta-e mondani azt, amit érzett és amit gondolt? Mi lett tervével? Füstbe ment...

8. *Nyelvi magyarázat. Írás.* Le tudnád-e írni az utolsó szakasz első sorát? Jöjj ki, ird le a táblára! Mit irtál? Ha gondolatunkat kimondjuk, vagy leírjuk, mi lesz belőle? Miből áll beszédünk? (Mondatokból.) Milyen betűvel kezdted? Mit írunk még nagybetűvel? Mit tettél a végére? Milyen írásjeleket látunk még a könyvben? Ha olvasunk, mit csinálunk a pontnál? Hány szó van ebben a mondatban? Az első szó hány szótagból áll? (E kérdéseket természetesen más és más tanulónak adjuk fel.) Válaszd el! Melyek a magánhangzók benne? Hogy nevezzük a többi hangokat e szóban? Van-e valamelyik leírt szóban kétjegyű mássalhangzó? Mondd ki a hangot! Stb. Irdd le a második mondatot e szakaszból! Röpült felém anyám... Mit állítunk ebben a mondatban? Ki röpült feléje? Ki cselekedett? Mit cselekedett? Milyen szavak azok, amelyek cselekvést jelentenek? Mondj cselekvést jelentő szavakat! Te mondj olyan szavakat, amelyek a térképen vannak! Milyen betűvel írjuk ezeket? Milyen nevek ezek? Mit gondoltok, gyermekek, miért kell nekünk ezeket tudni? Hiszen ezt sohasem kérdezik tőlünk az életben? Vagy kérdezte már töletek valaki otthon, vagy máshol, hogy miért kell nagy kezdőbetűvel írni községünk nevét? Igen, azért kell megtanulni, hogy helyesen tudjunk magyarul beszélni és írni. Miért magyarul? Kitől tanultatok meg beszélni? Hogyan nevezzük azt a nyelvet, amelyet édesanyánktól tanultunk? A magyar embernek mi az anyanyelve? De gyermekek, mondjátok csak, minden magyar gyermeknek szabad ma magyarul beszélni? Hol élnek ezek a magyar gyermekek? Magyarországon? Mi történt azzal a községgel, ahol ők vannak?

9. Nézzetek csak erre a térképre! Mit láttok rajta? Jöjj ki, mutasd meg, mekkora volt Magyarország? Mutasd, mekkora most? Hová lett a többi? Kik kapták az elrabolt területeket? Jöjj ki, mondd el azt a költeményt, amelyet a térképről tanultál! (A tanuló virágkoszorúval kezében kijön. A szavalás végén a koszorút a térképre teszi.)

Magyarország térképénél

*Árpád szerzette szent Hazánknak
Kicsinyre festett képe, te!
Végigsimítom sebzett tested,
— Ó ezredévünk végzete...*

*Hazámnak bánattépte arca,
Világ térképén legszebb pont:
Meddig maradsz még összetépett
És fájó gyászruhába vont?*

*Északnál Kárpát görnyedt bércé,
Keletnél székelý hegyszalag:
Ó, lesz-e nótás még az erdőd?
És néped lesz-e még szabad?*

*Forrásod tiszta szent vizét, jaj,
Ki issza most, siró Tiszánk?
Északról, délről, napkeletről
Sok kósza nép nevet miránk.*

*De mint a gyöngy a kagyló mélyén:
Szivünkbe rejtve él hitünk.
S bár fája törnek még nyitott sebe,
De élünk, dolgozunk, hiszünk!*

*E hittel szőttük koszorunkat
Mi apró szivü emberek,
S beléfönt mindenegy virágunk
Az Isten érintette meg.*

*E hittel áldott kis virágok
Hazám képére hulljatok!
Az ős-heggyekkel védett ország
Szent porához simuljatok.*

*Kézzal az Isten érintette meg,
Csókkal pedig az ajakunk.
Belétemettük esküvésünk:
Mi győzni, győzni akarnunk!*

Móra László.

10. Igen, gyermekek, győzni fogunk! Nézzétek csak a térképet? Mi veszi körül olyan védőn a mi hazánkat? Milyen hegyek ezek, itt körben? Merről védelmezik ezek hazánkat? Milyen az ország belseje? Milyen alaku tehát az ország? Olyan, mint egy szép, kerek tál, tányér. Hogyan nevezzük mi hazánkat? Magyar-medence. Le lehet törni a medence szélét? Mi történik akkor? Használható-e a tányér, ha letörjük egy darabját a szélén? Ezt tették hazánkkal is! Széttördelték s azt gondolták, hogy egy tányérból most ötöt csinálnak? Sikerült nekik?

De nézzük a folyókat! Hová, merre folynak mind, valamenynyien? Hová fut le a Tisza, ez a legmagyarabb folyója hazánknak? Mit csináltak a Tiszával? Bizony, levágták a lábát is, a fejét is. Mit hagytak meg nekünk? De ismertek ti egy dalt, amely a Tiszáról szól. Énekeljük el, gyermekek!

Szőke Tisza haragjában megdradt...

(Murgács Kálmán.)

11. Számolás és mérés.

Hány éve már annak, gyermekek, hogy ezt a szörnyű országcsonkítást végrehajtották rajtunk? Hol parancsolták reánk ezt az igazságtalan békét? Akarjátok-e, hogy még sokáig ilyen legyen a térkép, amilyen most: kis, csonka Magyarországgal? Akkor álljatok fel, s kiáltátok, mit kívántok Trianonnak!

— *Vesszen Trianon!*

De nezzük csak, mit is vettek el tőlünk ebben az igazságtalan békében? Vegyetek elő a számtanirkát, írjunk!

Cseh uralom alá kerültek a következő városok:

Pozsony	74.223 lakossal
Kassa	44.211 lakossal
Komárom	22.337 lakossal
Nyitra	16.319 lakossal
Érsekújvár	16.228 lakossal

Hány lakosa van ennek az öt magyar városnak összesen? Hogyan számítjuk ki? (A tanulók helyükön számolnak, felváltva szólítjuk őket a továbbfolytatásra.)

A román uralom alá került nagyobb magyar városokban a lakosság anyanyelve szerint így oszlott meg:

Kolozsvár, Mátyás királyunk szülővárosában volt

50.704 magyar, 1676 német és 7562 román,

Arad, a magyar vértanúk városában volt

38.929 magyar, 5643 német 9556 román,

Nagyvárad, Szent László királyunk városában volt

58.421 magyar, 1416 német és 3604 román,

Temesvár, Losonczy István önfeláldozásának színhelyén volt

28.554 magyar, 31.644 német és 7566 román,

Nagyszalontán, Arany János szülővárosában volt

15.943 magyar és 650 román.

Mennyivel volt több ezen városokban a magyar, mint a román? Mennyivel volt több a magyar, mint a többi nemzetiség együttvéve? Hogyan számítjuk ki? Próbáljátok fejben kiszámítani? Mennyire becsülitek Kolozsvárnál a magyarok többségét? Aradnál, Nagyváradnál, Temesvárnál, Nagyszalontánál? Számítsuk ki, lássuk, jól becsültétek-e?

Még egyet számítsunk ki! Hazánk 12.624 hold erdejéből a cseheknek harmadrészét, a románok a felét, a szerbek hatvanadrészét szállták meg. Mennyi maradt nekünk? Hogy számítjuk ki?

Látjátok, gyermekek, mit veszítettünk? Már ez is elég ahhoz, hogy soha bele ne nyugodjunk abba, amit a reánk parancsolt igazságtalan békében elraboltak tőlünk! De ki tudná megmondani, mit és mennyit veszítettünk? Hány magyar testvérünket, bányáinkat, sok-sok iskolánkat, kincseinket.. mindent elvesztettünk, amit ezer éven át gyűjtöttünk.

12. Jőjj ki, mondd el Vályi Nagy Géza bácsi költeményét:

Három könny

*Három könny van a szempillámon,
Nehéz, forró mind a három!
Lelkem legmélyéről jöttek
Szemembe a drága könnyek.*

*Az első könny, mely úgy éget,
Siratja a Felvidéket.
A második, a legdrágább,
Téged gyászol, Bácska, Bánát.*

*A harmadik — legnehezebb,
Erdélyország, érted pereg!
Érted pereg, vagy tán másért:
Egész Nagy-Magyarorszáért!*

Na, de nagyon elszomorodtunk, pedig ma nekünk ünnepünk van! Félre hát a buval! Nem lesz ez mindig így, ha mi sem akarjuk! Ugy-e, gyermekek! Mit akartok?

— *Magyarország feltámadását!*

Édes hazánk testét megcsonkították, de megölni mégsem tudták. Nem tudták, mert levághatták tagjait, törzse megmaradt. Él a szív s ez éltet bennünket, magyarokat és biztat arra, hogy nem szabad csüggednünk! Mit gondoltok, gyermekek, melyik város hazánk szíve?

13. Földrajz.

Igen Budapest. Utazzunk hát fel a mi szép fővárosunkba, Magyarország szívébe, nézzük, mit látunk ott? Vegyétek el térképeteket, Gyurka kijön a nagy térképhez! (Utaztatás. Szülőhelyünkről utazunk. Sorra veszük az állomásokat s felsoroljuk azok nevezetességeit, távolságát községünktől, megnézzük, milyen uton mehetnénk oda másként — víziut, országut, hogyan utazhatunk vizen, gépkocsival stb. Most pedig tegyünk hazánk székesfővárosában egy nagy sétát. Ki volt már közületek Budapesten. Hová érkeztetek, amikor felértetek? Melyik állomásra. Nahát mondd, mit láttál, merre mentetek, mi pedig kövessük őt.) Ha több gyermek is járt már Budapesten, felváltva mondják a nevezetesebb helyeket. (Összehasonlítás a szülőfölddel. Mivel foglalkoznak a fővárosban, mivel nálunk? Mennyi ember él ott, mennyi nálunk? Hová viszik községünkéből a terményt, állatot? Mit hoznak helyette cserébe? A város és a falu egymásrautaltsága. Milyen a városi ember élete? Hasonlitsuk össze a város és falu életét?) A

városban élők közelebb vannak a színházakhoz, tudományos és művészi intézményekhez stb. De a városi ember élete mégsem olyan egészséges, mint a falusié. Miért? Hogy mondja a nóta, gyermekek?

*Messze jártam, másutt is volt jó dolgom,
Hej, de szívem csak azt sugta, jobb otthon!*

14. Ülünk fel hát mi is képzeletbeli vonatunkra s jöjjünk haza a mi szülőfalunkba. Na, de ne ilyen szomorúan utazzunk, gyerekek! Daloljunk egyet! Azt, hogy

*Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára,
Kanizsai állomásról Kaposvárra,
Elöl ül a masinista,
Ihaj, csuhaj, ki a gőzöst igazítja!*

15. Na lám, már itthon is vagyunk! Szálljunk csak ki hamar ebből a vonatból! Induljunk hieki az utnak. Melyik utcán jövünk ide, az állomásról az iskolába? Milyen épületeket találunk itt? Vannak-e középületek községünkben? Hol van a hősök emlékműve? Mit csinálunk a hősök emléke előtt? Miért haltak meg ők? Milyen nevezetességek vannak községünkben? Mit tudtok róla? Mivel foglalkoznak községünk lakosai? Mit termelnek községünk határában? Mi tartja el községünk népességét? Gyere csak ki, Sándor, mondd el azt a költeményt, amit tanultunk a magyar földről!

Miénk a föld!

*Miénk a föld, Árpád földje,
Isten keze nekünk mérte!
Verejtékünk, vérünk gyöngye
Hullott rája, ömlött érte,
Attól áldott minden rögje ...
Miénk e föld mindörökre,
Mindörökre!*

*Síró szellő ősi romra
Csak ezt sirja, ezt sóhajtja.
Ősz aggastyán nyugalomra
Fáradt testét ezzel hajtja.
EztEzt dalolja ifju ajka,
Bölcső felett ezt a dajka,
Ezt a dajka!*

*A toronyban busborongva
Délharangszó estharangszó
Csak ezt kongja, csak ezt zsongja,
Ezt zokogja minden jajszó.
Bujdosó ezt bus utjában,
Furulyaszó a pusztában,
A pusztában ...*

*Szántóvető kérges marka
Ezt vesse az ősi rögbe.
Zugó vihar bus harangja
Ezt harsogja mennydörögve!
Minden magyar szív imája
Égi utját ezzel járja,
Ezzel járja!*

Lampérth Géza.

16. De ha már itt vagyunk, ezen a szép magyar földön, nézzünk hát szét, mit látunk rajta?

Természeti és gazdasági ismeretek. Az aratás.

Mit termelnek községünk határában legtöbbet? Mikor vetik

a buzát? Hogyan történik a vetés? Mit kell csinálni a földdel? Hányféle szántást ismerünk? Mikor végzünk tarlószántást? Miért jó a tarlószántás? Hogyan szántunk ősszel és tavasszal? Hogyan történik a vetés? Miért job géppel vetni? Hogyan vetnek még? Mit csinálnak a vetés után? Mikor aratnak ezen a vidéken? Hogy történik az aratás? Ki volt már közületek aratásnál? Talán bizony segítettek is? Mit csinálnak először? Milyen buzából csinálják a kötelet? Mikor lehet aratni? Miért nem szabad megvárni, amíg a buza teljesen megérik? Hová hordják a learatott gabonát? Mit raknak belőle? Miért hordják keresztekbe? Amikor a buza megszáradt, hová viszik? Hogyan történik a cséplés? Mindenhol géppel csépelnek? Mi az a nyomtatás? Miért jobb a géppel való cséplés? Mi történik a kicséplelt gabonával? Hová visszük őröltetni? Mikor aztán kisüti édesanyátok a friss lisztből a jó fehér cipót, mit süt még melléje, a ti számotokra? Szeretitek-e a lángost? Mennyi dolog van a buzával, amíg az elvetett magból friss, fehér cipó lesz. Jőjj csak ki, s mondd el Vályi Nagy Géza bácsi költeményét!

Magyar ember ilyenkor ...

*Magyar ember ilyenkor kint jár a határba',
Verejtéke, könnye hull... suhint a kaszája...
Elnézi a dus kalászt késő napnyugtáig,
Az arcáról boldogság, szent öröm sugárzik.*

*Magyar ember ilyenkor fohászt küld az égbe,
Megfürdeti a lelkét nyári verőfénybe...
Elszenderül s a szívet halk zene himbálja:
Kalász-zsongás a világ legszebb muzsikája!*

De nézzünk már fölfelé is, mit látunk a levegőben? Bizony, a madarak a szántóvető ember legjobb ingyen munkásai. Láttátok-e már, mit csinálnak a madarak a szántáskor? Mit keresnek a friss szántáson? Miért káros a cserebogár pajorja? A magyar ember szereti is a madarat. Tudja, jól, hogy igazi barátja, s ketten pusztítják a káros rovarokat. Szabad-e a hasznos madarakat bántani, gyermekek? Miért nem? Gyere csak ki, Pista, mondd el azt a költeményt, amit a marakról tanultál!

Madáriskola

*Nézzétek csak mennyi madár
szállott a tölgyfára,
s úgy ülnek az ágakon, mint
ti az iskolába.*

*Most tanulnak énekelni,
legyekre vadászni,
s megtanulják, hogyan kell a
felhők közé szállni.*

*Középen ül a tanító,
a leckét elmondja
s ha elhallgat, a sok madár
utána csipogja.*

*S mikor a nap fent ragyog már
az ég közepében,
abbahagyják a tanulást
s hazaszállnak szépen.*

(Szatmári Zoltán.)

De nemcsak a hasznos madarakat kell védenünk, hanem a fákat, növényeket is. Hiszen talán el sem tudnánk képzelni a világot fa, meg növény nélkül! Mit szólnátok, ha egy reggel arra ébrednétek, hogy eltűnt minden növény a világról! Nem volna ott a vén akácfa a házatok előtt. De eltűnne az utcáról is az a szép jegenyesor. Meg az iskola is olyan árván állna itt a templom mellett, hogy szinte szánalom volna ránézni. Aztán meg madár sem volna többé. Ugyan hová rakná a fészket, ha minden fa eltűnne? És hány madár van, amely ott keresi meg a mindennapi kenyerét a fákon, növényeken! Bizony, ezek is kerekét oldának s tovább mennének tőlünk. Gondoljatok hát erre, gyermekek, amikor a növényeket, fákat pusztítjátok. Gyere csak ki Jóska, mondd el a fákról szóló költeményt!

Ne bánítsd a fát!

*Jaj, gyerekek, ha utatok erdőbe tér be,
A szegény fák, ne tördeljétek le!
Hisz' olyan a fa dús lombja nélkül:
Mint anya, kit eltéptek gyermekétül.*

*Mert gyermekek, tudjátok mi a fának ága?
Ezer szakáccsal főző dús konyhája
S az ágon lévő kis levél-cselédek
Éppen nektek főznek ott pompás ebédet!*

*Vagy nem tudjátok, hogy a fának lombja
Gyűjti a meleget a ti számotokra?
S ha eljő a hideg, didergő november,
Ő teszi kedvessé házatok meleggel!*

*De mást is tesznek ám ott a nagy konyhába:
Ami a sok gyökér felszívott magába,
Fa lombján a levél festi meg pirosra:
Igy készül a gyümölcs a ti számotokra!*

*A sok édességtől, amit a föld adott:
Ők sütnék és főznek napsugárral majd ott
Izes almát, meggyet, körtét és barackot,
Cseresznyét, meg szilvát mind-mind tőlük kaptok!*

*Ha aztán az idő már eljár felettük,
A vén fát a földből egyszer csak kidöntjük:
Ringó bölcst, ágyat, koporsót is végül
Fából készítenek, diófa törzséből.*

(V. L.)

Na, de végére érkeztünk munkánknak, így hát fejezzük be ünnepélyünket.

Mondd el, Géza Móra László bácsi bucsukölteményét.

Évzáró ünnepélyre

*Isten, ki Mennyből nézed ünnepünk,
Adj ma egy tisztább szívet minékünk.
S ki gyermek-kezünk imára teszed,
Vezessen áldó s megáldott kezed.
Hogy iskolánkat, ezt a négy falat,
Melyből szent emlék minden talpalt,
Ugy köszöntsünk ma elbucsuzáskor,
Mint méh a fát, akárcnyiláskor.*

*Isten, ki Mennyből nézed ünnepünk,
Add, hogy e házhoz mindig hűk legyünk!
Hol lelkünk fogant Téged hinni,
Hol szívünk dobbant hazánkban bizni,
Hol a meséskönyv ezer meséje
Aranyat hintett lelkünk kertjébe:
Ettől a háztól bucsura kelve —
Legyen a szívünk hálával telve!*

*Parányi lelkünk messzire száll ma,
De bárhova is vigye el szárnya,
Amit itt szedtünk kis tarisznánkba,
Hűn megbecsüljük, nem vetjük sárba!
Kinyitjuk sokszor imádság-könyvünk,
S miért oly gyakran hullott a könnyünk,
Megtépett, árva édes hazánkra,
Bánatestéken magukba szállva,
Kérjük az Istent imás ajakkal:
Tegyen csodát a tépett magyarral!*

19. Most pedig bucsuzóul énekeljük el azt az éneket:

Szép vagy, gyönyörű vagy Magyarország...

20. Imádkozunk! (Állami iskolánkban.)

Hálát adunk neked Mennyei Atyánk, hogy jóvoltodból ma is

előbbre jutottunk magunk és világod megismerésében. Kérünk vezess minket tovább is az igaz és boldog élet ösvényein. Áldd meg hazánkat, szüleinket, nevelőinket mindannyiunkkal együtt és add, mi is áldjunk Téged. Amen.

Magyar Hiszekegy.

TANÍTÁSOK

Helyesírási és nyelvi magyarázatok a II. osztályban

Irta: Lovas Gábor. Hencse.

Tanítás tárgya: helyesírás és nyelvi magyarázatok.

Tanítás anyaga: A magán- és mássalhangzók.

Tanítás helye: II. osztály.

VÁZLAT.

I. A tanítás tárgyával kapcsolatos teendők.

1. *Oktatási egységem* megalkotása.

Oktatási egységem a magán- és mássalhangzók felismertetése. Ezt a »paradicsom« szón végzem el. Észrevétem a növendékekkel, hogy vannak olyan hangok, amelyeket magukban is tisztán és könnyen ki tudunk ejteni. Ezek a magánhangzók. Viszont a mássalhangzókat csakis magánhangzó segítségével tudjuk könnyen és tisztán kimondani. Ezért minden mássalhangzó elé vagy után egy magánhangzót ragasztunk. Ez megkönnyíti a kiejtést. Így a mássalhangzóknak nemcsak hangjuk, hanem nevük is van. A »f« hangzónak a hanja »f«, de a neve »ef«. A »g« hangzónak a neve pedig »gé«, stb. A magánhangzók-nak ugyanaz a nevük, mint a hangjuk.*

2. Oktatási egységemnek a tanítástervi cél szolgálatába való állítása.

Tárgyi cél: Annak az észrevétele, hogy a magyar nyelv hangjai között vannak magán- és mássalhangzók.

Alaki célom a tanítástervi célkitűzésen kívül az, hogy érdeklődést ébresszek a gyermek lelkében a magyar nyelv

* Mai álláspont szerint a magánhangzókat azért mondjuk magánhangzóknak, mert egymagukban is alkothatnak szótagot, míg a mássalhangzók csak egy más hanggal, magánhangzóval. A mássalhangzókat is ki tudjuk ejteni egymagukban. Szerk.

érdekességei iránt, s ezen keresztül a magyar nyelv szeretetére neveljem őket.

3. Oktatási egységem új szavai, fogalmai és kifejezései:

Magánhangzó = magában is könnyen tudjuk hangoztatni; *mássalhangzó* = csak egy másik hanggal (magánhangzóval) együtt tudjuk könnyen és tisztán kimondani.

II. Tanítás.

1. *Előkészítés*: Gyerekek! Tegnap elhatároztam, hogy megmutatok nektek egy érdekes játékot. Éppen tegnap olvastam ezt egy újságban. Az újságot nem hoztam el, de leírtam egy papírra. Ez a szó volt benne: *adp*. Le is írtam ezt a három hangképet három darab papírosra. Most kitűzöm ide a táblára. | a | d | p | Így ni! Ugy kell ezeket egymás mellé tenni, hogy egy iskolai butor nevét adja. Én megfejtettem ezt a rejtvényt, de kíváncsi vagyok, hogy ti meg tudnátok-e fejteni? (pad). Nagyon jól van. De most mi is csináljunk ilyen rejtvényt. Van nálam egy csomó hangkép, rakjuk fel ezeket a táblára! | p | a | r | a | d | i | c | s | o | m | Mi ez? (növény). Hogyan csináljunk most ebből rejtvényt? (Keverjük össze a hangképeket.) Jó. Most leszedelem, ti összekeveritek és úgy tűzöm fel őket. | d | m | n | a | o | a | c | s | r | i | Mit szoltok hozzá? Ugy-e, milyen érdekes? Olvassa el valaki! Szebben! Látom, hogy nem tudjátok. Én sem tudnám, de segítsünk magunkon!

2. *Célkitűzés*: Minden hangot külön ejtsünk ki! Szedjük szét ezt az érdekes szót és nézzük meg, hogy milyen hangokból áll!

3. *Megértelés*: Olvasd el az első hangképet! | d | Ki tudná még tisztábban kimondani? Ugy-e, nem könnyű? Nézzük a másik hangzót! | p | Hangosabban! Ez sem egészen tiszta. Hát ezt könnyű-e tisztán kimondani? (Nem.) Van még ott több hangkép is. Olvasd el a következőt! | a | Ehhez mit szoltok? Helyesen mondta-e ki? (igen). Mondd csak: nehezen tudtad kimondani? (Nem.) A következő hangképet! Stb. Gyerekek, most már elolvastuk végig. Nincs valami mondanivalótok? Egyformán tudtátok mind kimondani? Huzzuk alá azokat a hangképeket, melyeknek könnyű volt a kiejtése! | d | m | p | a | o | a | c | s | r | i |

Gyerekek! Négy hangot már könnyen ki tudunk mondani, de ezt az ötöt nehezen. Hogyan segíthetnénk magunkon? (—). Majd én kimondom nektek a legelsőt. Nézzétek csak, milyen könnyen kiejtem! »dé«. (Tanító ur még az »é« hangot is utána mondta.) Mondjátok utána ti is! Hogyan könnyebb kimondani, így, ahogy én mondtam, vagy egyedül? Bizony így könnyebb! Éppen ezért az emberek minden olyan hangzónak nevet adtak, amelyet magában nehéz kimondani. Melyek lehetnek azok a

hangok? Olvassuk le a tábláról! (d, m, p, cs, r). Mi a neve tehát az első hangképnek? (dé). Hát a másiknak? (mé). Vigyázzatok csak! A segédhangot nem kell mindig a végére tenni, előre is lehet. Hogyan tudjuk könnyebben kiejteni a »m« hangot? Igy-e, hogy »mé« vagy pedig így, hogy »em«? Következő hangot is nézzük meg! Sth. Hogyan nevezhetjük ezeket a hangzókat, ha csak egy másik hangzóval együtt tudjuk könnyen kiejteni? (Mássalhangzók.) Hát ezeket, amelyeket magukban is könnyen ki tudunk ejteni? (Magánhangzók.) Most már azt is megmondhatjuk, hogy mikor tudjuk a mássalhangzót könnyen kimondani? Ha van mellette magánhangzó vagy nincs?

Gondolkodtatás: Miért nem tudtuk kimondani ezt a cifra szót, ami itt van a táblán? (Mert a mássalhangzók mellett nincs magánhangzó.) Most már, gyerekek, talán arra is meg tudtok felelni, hogy miféle hangokból áll ez a szó? (Magán- és mássalhangzókból.)

4. *Alkalmazás:* Felirok a táblára egy másik szót. (Zsófia.) Hát ez milyen hangokból áll? (u.az). Mondjátok ti is egy szót! Megtaláljuk-e ebben is a magán- és mássalhangzókat (Igen.)

Megerősítés: Lám, gyerekek, ebből a kis játékból milyen értékes dolgot tanultunk. Lehet ám még sokat tanulni, ha megfigyeljük a szavakat. Sok érdekesség van még ebben a szép magyar nyelvben. Hallani is fogtok még róla sokat.

Most pedig, gyerekek, ezt a rejtvényt, amit csináltunk, lemásolhatjátok a mindenes irkátokba és majd fel tessétek meg valakivel. Ugy rakassátok össze a hangzókat, hogy egy konyhakerti növénynek a neve jöjjön ki. De ne mondjátok ám meg előre, hogy paradicsom. Kiváncsi vagyok, hogy meg tudjátok-e fejteni.

Az anyai szív

Kőhalmi Julia.

Nem volt rossz fiu Bandi. Ugy, mint más gyerek, talán ő is szerette az édesanyját.

De, hát van-e valaki a világon, aki nem szeretné? Hisz áldott a szíve dobbanása... betegágyunk fölötti virasztása... aggódása... mosolygása... könnye hullása... Nincsen az egész világon párja az édesanyának.

Bandi csókolgatta áldott két kezét és sokszor mondta

barátainak. Gyerekek, ha hiszitek, ha nem, ráhajtottam fejem az édesanyám kezére és rajta láttam a krisztusi sebeket, a szöghelyeket. Volt, aki elhitte, volt, aki nem. Én elhiszem... Hisz egy anya keresztutját, Kálvária-járását, csak maga az Isten ismeri. Van-e a világon édesanya, aki, mint Krisztus az Olajfák-hegyén, nem tárta kezét a magasságbeli felé, suttogva e szavakat: Ó, Atyám, muljék el tőlem e keserű pohár. Az édesanyák Krisztus Urunk földön maradt kereszthordozói.

Bandira büszke volt az édesanyja. Nem a világnak fennhéjázó büszkeségével, hanem olyan befelé sugárzó anyai büszkeséggel. Boldog és szép jövőt jósolt egyetlen fiacskájának, nem is számítva arra, hogy fia számítását keresztülhuzhatja. Ha az édesanyákon állana csak, nem volna boldogtalan, állás nélküli fiatalság e világon.

Bandi rossz társaságba keveredett. Szenvedélyes rabja lett az itálnak, mely mint a mágnes, úgy vonzotta magához, az erkölcs útjáról letért szerencsétlent.

A drága jó édesanya szive csordultig lett. Az ég felé tárta karjait és alázattal, majd követelőzve kérte Istent, muljék el a keserű pohár.

— Bandikám, — mondta könnyekkel küzdve a jó anya, — Bandikám, jőjj, légy újra az én jó fiam. Ha egy csöppet is szereted ősz anyádat, jőjj vissza hozzám. — Hullanak a jó utra visszaédesgető könnyek. A gyémánt-szemek reflekszejében ott van a bánatos, megtört anyai szív minden keserve, fájdalma.

De Bandit az ördög vette hatalmába? Mint egy vadállat, mely áldozatát megtámadni készül, rohan az édesanya felé, kezét ütésre emelve.

Nem nézhetem a könnyeket, — támad durván, emberi mivoltából kivetkőzve az édesanyára, — nem nézhetem... nem nézhetem.

Felemelte kezét, arra, kinek annyi szépet és jót köszönhetett. De... a felemelt kéz lehanyatlott. Mitől? A bánatos anyai szemtől, mely a fénytelen könnytengerben megriadt őzike szemekké változott.

Bandi, mint egy örült hagyta el az anyját. Évek jöttek, mentek és senki se tudott róla. Hová ment? Merre ment?

*

A szerető édesanyát, aki éjt nappallá tett, aki szivszorongva leste beteg gyermekét, aki gügyögve mondogatta fiacskájának:

*Kis kacsóid összetéve szépen,
Imádkozzál édes gyermekem,*

ez az édesanya napról-napra hervadtabbá, fehérebbé lett

a bánattól. Szintelen ajkát gyakran hagyták el a fájó, szívet nyugtalanító, gyötrő szavak:

— Fáj, hogy bucsu nélkül ment el. Fáj, hogy életjelt sem ad magáról. De legjobban fáj, hogy a legjobbnak gondolt fiamban csalódnom kellett. Hová mehetett? Merre mehetett? Él-e még, s ha él, van-e betevő falatja, ruhája? Ó, mikor szünsz meg, anyai sziv, gyermekeidért aggódni? Majd így vigasztalta magát. Érzem, tudom, hogy ő hazatér, ő még visszajő. Hazatér, mint a tékozló fiu. Hazatér, visszajő, mint az eltévedt bárány, mely már kereste, de még nem tudta megtalálni azt az utat, mely a nélkülönözhetetlenekhez vezet. Vajjon megbánta már a bűnét?

Meg... drága jó édesanya. Nyugodj meg, megbánta a tettét százszor, ezerszer. Megbűnhődött érte. Bűnhődik most is, megbüntette saját magát azzal, hogy nem hallja szerető, vigasztaló szavaidat, mely erőt csepegtet a csüggedő gyermeki szivbe. Mely széppé, boldoggá teszi a gyermekek életét e földön.

Telt, mult az idő. A fiu csak nem adott életjelt magáról. A szegény édesanyát pedig csak a remény táplálta már, hogy eltévedt bárányát még látni fogja. Látni, mert hazatér, visszajön.

*

A jövő kedden, — hirdette a páter vasárnap a templomban, — egy fiatal, Istentől megáldott szónoki tehetségű páter fog missziót tartani. Jöjjenek minél nagyobb számmal, hogy e lelki fürdőt minél többen élvezhessük.

Özönlik a nép a ferenciek templomába. A sokaság között ott halad a betegszivű, betegtestű édesanya is. Csendes megnyugvással mozognak ajkai. Uram, legyen meg a Te szent akaratom...

A templomban néma csend uralkodik. Száz meg száz szem lesi a prédikációs szék kicsi ajtaját. Ki lehet e magas, karcsu, bánatosarcu szerzetes? Senki sem ismer rá?

De igen... valaki ráismert! Ráismert az anyai sziv, mely megsejtette, hogy e páter nem lehet más, mint az ő elveszett fia, aki hazatért, visszajött.

A páter végighordozza sok szenvedést eláruló jóságos tekintetét a hiveken és kezdi hirdetni Isten ígéit. Majd reszkető, remegő hangon beszél a szülői szeretetről. — Szeressétek, imádjátok a drága jó édesanyát, mert nincs, ó, nincs a föld kerekiségén párja az édesanyának. — A páter hangja lázasan harsog és a hívők a páter orcáján permetező könnycseppben Isten ujját látják. Lázas izgatottsággal lesik minden szavát. Midőn az »Ámen« elhangzik, a hívők ámuló tekintettel nézik az üres szószéket. De szivük,

Ielkük egy ütemre zengi: »Nincs, ó, nincs a földkerekségén párja a jó édesanyának.«

A drága jó édesanyát boldog érzés remegteti meg. Halvány arca kigyul, az öröm rózsái jelennek meg rajta. Fejét a fájdalmas Szüz felé fordítja és mosolygó ajakkal sugja: »Az anyai szív nem csal. Hazatért, visszajött.«

A meggyötört, lelkileg összetört, fájdalomtól csordultig levő anyai szív, nem bírta elviselni a viszontlátás fájdalmas örömét, »meghasadt«.

Sirja felett ott villaszt az anyai szeretet olthatatlan fénnel ragyogó csillaga, mely az anyai szív soha meg nem szűnő szeretetét hirdeti.

Gondolatok a vakációra

Gyermekkoromban a Kárpátok, a háromszéki határhegyek úgy vonzottak, csalogattak magukhoz, mint a felhőket; és ha keblükre édesgethettek, ezer dallal, ezer káprázatos képpel oda is láncoltak, kora hajnaltól késő estig. Csak most tudom megérteni és értékelni igazában azokat a szép napokat. Csak most érzem igazán, százszorosán, amit akkor éreztem... Mentem fel a hegyre, a tetőre, oda, ahol a fenyők az eget karcollják fejükkal s a napfényben égnek, mint öröktűz a templomban. Kigomboltam az ingemet, fel-feldobtam a kalapomat a levegőbe, majd a feketeigó kurjantásait utánozva, törhegyes kavicsokon ugáltam, mint a zerge, mezitelen lábbal. Sokszor ki-ki serkedt a vér a kavics nyomán s minden lépésem után lecsöppent piros vérem a forró körre vagy az avarra... és mégsem fájt. Valami olyan érzésem volt, mint annak, akit hipnotizálnak, tér és idő nem volt többé számomra, ez az állapot lehetett az, amit »ihletnek« szoktak nevezni.

Tul voltam már a »Cserenyakon« is — a falumtól meszszi, gyermeki számítással a mese szavai szerint »hét mérföldre és ott, ahol a madár se jár« — mégis csak a tetőn, a hegyek legmagasabb pontján, a »Kókorja pusztáján« állottam meg.

A hegyoldalban nagyon forró volt a levegő, itt a tetőn meg-megmozdul a fűszál, az árvalányhaj s alig észrevehető szellő suhan a fejemtől a talpamig, testem minden részén... Állok, mint egy szobor. Alattam hatalmas »felhőzeppelinek« és könnyű, majdnem átlátszó Taubék rohannak egymásnak, egymással szembe, egymás fölött vagy egymás után. Mind több és több repülőszörnyeteg. Mintha

száz lőerős mőtorja volna mindeniknek: zugás, morgás, hallatszík fel hozzám... egyszerre szólalnak meg a fegyverek és a nagyágyuk, rakéták és bombák repölnek a völgybe, a faluba, majd bömbölni kezdenek a nehéz mozgások is... Lábam alatt a Kórkorja pusztája remeg, mint a hároméves zaboscsikó, amikor először tesznek nyeretget karcu derekára.

A fejem fölött majd elolvad a nap. A lábam alatt az utolsó ítélet dühöng.

Teljes a zivatar!

Nem tudom nézni. Közélről akarom látni. E nagy harcnak a kellős közepébe akarok lenni!... Nekiiramodnak a lábaim s visznek egyenesen oda, ahol a legsötétebb, legnagyobb, legharagosabb, legvakítóbb tüzelő, legrémítőbben ordító felhőzeppelin van... Már száz patak rohan és mindenik elkapja lábaimat, már száz fa terült el a lábaim előtt, de még hull az istennyila jobbra-balra körülöttem. Egy fatörzsbe kapaszkodom, hogy a szélvész az árba ne sodorjon. Már a lábamat nyaldossa a rögtönzött árvíz, amikor a nap leküldi utánam sugarait a fához, mintha keresne, mintha engem keresne.

Az iromba felhők felemelkednek és eltűnnek a Kórkorja pusztája mögött...

Sebesült madárcákat sodor a sáros, piszkos ár, egyik-másik fulladozik — veszélyes, de utánuk gázolok —, térdre esek, kavicsok vágódnak a lábamhoz, de mégis sikerül egyet, kettőt megmentenem. A testem melegeivel melegengetem őket, forró lehetetemen melegengetem dalos ajkukat s azok nemsokára hálából az ajkamba csipnek, harapnak... Derékbatört, gyökerestül kicsavart fákon lépek-mászok át, mellettük átázott, szétrombolt fészkek, összetört, szétzuzott, megdermedett kis fiókák.

Egy jó hajításnyira tőlem emberek ereszkednek le a hegyoldalon. Egykedvűen ballagnak a falu felé. Bizonyosan valami barlangba, vagy valamely pásztorkunyhóba huzódtak meg a vihar alatt, mert a ruhájuk száraz. Ahol elhaladnak, ott is rohan ilyen kis árvíz, abban is vannak letiport, szétzuzott, megkínzott, fulladozó madárcáák és mégis — Istenem, hihetetlen — senki közülök le nem hajol, a szenvedők, a nyomorultak után a vízbe, a vízbe nem gázol, mindegyik csak megy, megy, az ő ruhája száraz, az ő lába, keze tiszta.

Ezt a gyönyörű képet a természet erői rendezték — husz évvel ezelőtt — az én számomra, és azóta... az emberek utánozták, milliók nagy, gyászos szomorúságára!

* * *

Azóta husz esztendő telt el. Változott a világ? Aligha.

A napokban úgy tíz óra körül valami mozgást, lábsurolást hallok az iskolaajtó felől. Kinézek. Egy asszony. Fekete kendő a fején, fekete, szakadozott kendő a keblén és alatta valami a kezében. Köszöntjük egymást.

— Mit hozott, jó asszony?

Az asszony — Gács Pistának az édesanyja — a füle hegyéig elvörösödik, a szájaszéle megremeg s szemeiből könnyek törnek elő. A kendő is félrebillen a karján s én meglátom, hogy az alatt egy tányér van, benne párolgó levessel.

— Izé, tanító ur, tessék kiengedni a fiamat egy kicsit, hadd egye meg a lelkem ezt a kis ételt.

Nehéz téma ez, nem is kívánom a magyarázatát hallani, kiszólitom a kis fiút az osztályból, beviszem a konyhába mindkettőjüket, egy kis széket teszek a láda elé, az anya a ládára teszi a tányért és Pista mohón, teljes boldogsággal kezdi kanalazni a levest. Az édesanyja keze a fiu fején babrál, azt édesgeti, simogatja. Most megered lassan az asszony nyelve:

— Tetszik tudni, az egész falut bejártam a tegnap és ma hajnaltól mostanáig, amíg valahogy, sok köszöngésre kaptam egy kis lisztet... Hej, nem tudom mi lesz velünk, tanító ur!...

Az asszony elment, Pista bement az iskolába, én a konyhában maradtam. Lelkem visszavitt a múltba, átrepült husz évet, és én ott láttam magamat egy fán, amint éppen kis csupasz madárfiókat húzok ki a fészekből... majd ott gázolok az árban s szedem ki a halódó madarakat, melengetem, csókolom s élesztgetem őket...

Visszaindultam az iskolába. Félve, remegve nyitottam ajtót. Csendesen haladtam beljebb a padsorok között: sok gyermek volt ott, mint a templomban: suttogtak, mosolyogtak és nekem, most olyan jól esett ez a suttogás, mosolygás.

Máskor zord arccal, szilárd léptekkel nyitottam be az iskolába s mentem egyenesen a pódiumra. Milyen szegletesen mozogtak akkor ezek a testek, milyen sápadtak voltak ezek az arcok, akkor *hivatalos óra* volt az az idő, amit együtt e falak között töltöttünk. Óh, akkor hányszor szoritottam össze fogaimat és morogtam, ha nem tudott valamelyik felelni a kérdésemre.

Most is a pódiumhoz megyek: imádkozunk. Én is imádkozom. Úgy látom, hogy napsugár ömlik szét a fejcskéken és úgy érzem, hogy imánk egy dallá finomul, amely lassan száll-száll fel a magasba... Csend lesz. Eszembe jut Gárdonyi Gézának egy költeménye. Eddig soha sem jutott eszembe, pedig a tanítók számára íródott, nekem is szólott e dal:

*»Mikor először lépsz az iskolába:
Legyen arcodon Jézus nyájassága;
Szólítsd köréd a kis gyermekeket:
Simogasd meg szépen fejecskéiket.
Ha látsz közöttük rutat, rongyosat,
Gyermeki arccal — bubánalosat:
Ismerd meg benn' a korán szenvedőt,
Öleld magadhoz és csókold meg őt.«*

Kis tanítványaim mintha értenék, éreznék most az én lelki átváltozásomat. Minden szem reám tapad, minden szemben sok-sok kérdés: ugy-e, ezután nem lesz durva hozzánk... ugy-e, ezután nem büntetsz szigoruan... ugy-e, ezután szabad lesz nekünk is mosolyogni... ugy-e, újra játszhatunk, ugy-e visszatérhetünk játékainkhoz is néha-néha... ugy-e, ezután játék lesz a könyv a gyengéknek is... ugy-e, ezután újra gyermekek lehetünk, amiké az Isten esztendeink kevés számánál fogva, természetszerűleg rendelt, teremtet, alkotott.

Körülbelül ezeket olvastam ki azokból a mosolygó, tiszta, kérdő tekintetekből!

Az egyik leánya borzas volt. Hajának tincsei, mint a mérges kigyók, ugy össze voltak csavarodva. Ruhája rongyos, a sártól alig látszott.

— Kis lányom — szólok hozzá szeretettel —, hát nincs, aki téged megmosdasson s megfésüljön? Nézd, a ruhád is milyen sáros; oda a könyöködre egy foltot is tehetne édesanyád.

A gyermek rajtam felejtí a tekintetét. Szemeiből előgördül két panaszkodó könnycsepp s végigpereg a piszkos kis pergamenre éhezett arcon. Szinte vádlóan szól:

— Nincs nekem édesanyám.

— Már hogyne volna, lelkem!

A szomszédja felel helyette:

— Bizony, nincs neki édesanyja — tanító ur kérem, — meghalt még a nyáron, sorvadásban, az édesapjának meg már két esztendeje nincs munkája...

— Nagymamám meg nem lát engem megfésülni — vádolt tovább a leánya zokogva.

A többi arcon is mély szájalom tükröződött.

Valami belemarkolt a lelkembe: az önvád! Valami azt sugta nekem: te nem tanító, te csak eszköz voltál eddig, aki a holt betűkkel ölted a lelkeket, aki sohasem figyelt meg, hogy egészséges-e, ép-e az a lélek? Ugy-e, eddig megbüntetted azt, akinek ruhája rongyos volt, holott sohasem tudakozódtál utána, hogy vajjon van-e, aki megfoltozza a rongyokat? Ugy-e, hogy megbüntették a te rendeletedre a szülőket, ha gyermekük — bár egészséges volt,

— nem járt rendesen iskolába, holott, kevés utánajárással, esetleg — megbizonyosodtál volna arról, hogy otthon a nyomór, az inség, esetleg a halál ütötte fel tanyáját?! Látod-látod, te nem tanító, hanem zsarnok, kényur voltál, aki leigáztad, rabságra vetetted tanítványaid lelkét. Te elraboltál 1—2—4—6 évet, gyermekévet a kis tanítványaid életéből; te elmondattad velük, hogy »Gyermek vagyok, gyermek lettem újra« és nem engedted meg nekik, hogy valóban gyermekek legyenek — a gyermekek!

Más hang is megszólalt lelkemben. Talán az önérzet hangja volt.

— Hát én nem a gyermekek javát munkáltam eddig is? Hiszen, ha szigorú voltam is, ha követeltem a leckét, ha katonás pontosságot kívántam is tőlük mindenben és mindenkor, csak egyedül nekik akartam használni vele! Vagy tévedne az a közmondás, amely azt mondja: Addig hajlítsd a fát, amíg fiatal.

A kis árva két könnyecseppje mintha százszorosan kiáltotta volna: nem, nem! Te nem voltál a mi tanítónk! mert sohasem ereszkedtél le hozzánk. Mert nem úgy szerettél minket, mint édesanya a gyermekeit, mert hiányzott belőled az, ami nélkül nem lehet valaki tanító: a *szeretet!*

Nehéz, nagyon nehéz percek voltak ezek számomra. Mint a vasérc a kohóba, én is valami tisztítóüzembe kerültem. Éreztem, mint válik bennem külön a vas és külön a salak és ami megmaradt: *a tanítás és nevelés, mint olvadt egyé a szeretetben.*

Aztán gyermek lettem én is, játszótárssá változtam át és szeretni kezdtem, ahogyan Krisztus adta a példát. Másnap már a kora reggeli órákban megtelt az udvar gyermekekkel. Vigan mondogatták a leckéjüket s amikor kiementem közéjük, eltették a könyveiket s játszani hívtak. Engem, a tanítójukat játszani mertek hívni!

Azóta a husz esztendő óta, mekkorát fordult a világ! Mintha kiveszett volna belőle valami. Embermilliók rohantak egymásra vadul, elkeseredetten, egymás életére törve. Azután béke lett. De milyen béke? Borzalmasabb a legvéresebb háborúnál. A gyűlölet békéje... És a gyermekek...? Itt nőnek fel körülöttünk ebben a nyirkos, penészes, gyűlöletes világban... Hol van ma a gyermekmosoly? Ki tanítsa meg a gyermeket az édes, tiszta mosolygásra? Az édesanya? A gyárban dolgozik, vagy egész nap mos, vasal a mindennapiért. Az édesapa? Megátkozta már százszor a világot is, önmagát is, amiért élnie kell. Hetek, hónapok óta nem volt szerszám a kezében. Nincs munka... nincs kenyér... Mintha kiveszett volna valami a világból...

Am a gyermeknek nem szabad elvesztenie a szeretetet mégsem. Ki taníthatja meg erre? Ki más, mint én, meg

te, meg ő és mindnyájan, akik ezt a nevet viseljük: *Tanító!*

Öltözd fel a szeretetet magadra, Tanító testvérem s úgy menvén be az iskolába, igen sokat fogsz ott látni, hallani és megtudni. De csak akkor, ha a benned lévő szeretet a tanítványaid részéről is viszonszeretetet szül. A te tanítványaid — éppenugy, mint az enyéim — mindenről tudnak, ami a kis falutokban történik és pedig mindent a maga valóságában, semmit sem szépítve, nem nagyítva. Nincs nekik emberi gyarlóságokból, irigységből, haszonlesésből, haragból, rágalomból, féltékenységből, önzésből, stb. felépített, kicsiszolt, bemocskolt szemüvegük: ők tisztán látnak és mindent hiven tükröztetnek vissza...

Eddig azt vélted, ha elvégezted tanításodat, egyszerűsmind kötelességedet is befejezted. De ne felejtse el, Tanító testvérem, hogy neked olyan kötelességed is van ma, amiért nem fizetnek, s amiért nem volna méltó fizetést elfogadni: az a munka, amelyre a jóságos Isten hívott el téged, amely felé könny és jaj vezetnek és amely munkáért a saját lelkiismereted fizet majd meg, aszerint, ahogyan ezen hivatásodat betöltötted. Busás fizetés ez, hidd el Tanító testvérem, utravaló a mennyek felé; csengő arany, amelyet ott fenn örömökre váltanak fel egyszer.

Nézz körül a te templomodban: iskoládban. Napról-napra fogsz látni gyermekeket, akiknek testén ott szárad a hetes piszok, szemeik beesettek, arcuk sápadt, hajuk borzas, ruhájuk piszkos, rongyos. Hívd akkor félre egyik-másik tanítványodat s kérdezd meg tőle, hogy miért olyan beesett a szemé, miért olyan toprongyos a ruhája. Fel fog villanni a te kis bizalmasod szeme s boldogan, önérzetesen, de igazán el fog mondani mindent, amit tud, látott, hallott! Talán azt fogja mondani, hogy az apja részeges, dologtalan, rosszféle, se házuk, se földjük; az édesanyja beteges, munkára már nem képes; az evés, a kenyér helyett szitok, bot és rugás járja; akkor te szépen megfogod a kis szenvedő kezét és elsétálsz vele a lakásukhoz — találás, feltétlenül fogsz találni valami ürügyet, amivel minden megütközés nélkül bemehetsz oda — s ott egy pár szó, egy néhány pillantás elegendő lesz arra, hogy megtudd, mi a nyomor, mi az, részeges, munkakerülő apa gyermekének lenni és hogy: ez a gyermek elhagyott, még a törvénykönyv szerint is elhagyott.

De látsz tanítványaid között talán olyat is, aki bár elég tisztán öltözködik, sőt még a szagos szappannal való mosakodás is megérzik rajta s akivel mégsem játszanak, akit megvernek a többiek, kerülnek társai: erről is tudnak egyet-mást a te kis bizalmasaid. Tudják azt, hogy ennek az édesanyja rossz asszony, mert egy szép napon otthagya őt és édesapját s elment... messzire, amint az apja mondta,

más valakihez. És te itt újra felfedeztél egy szerencsétlen kis teremtet, egy mártírt, aki lakol az édesanyja rossz-szaságáért: aki rossz, erkölctelen környezetben van s akinek bár van édesanyja, mégis elhagyatottabb az elhagyottnál is.

Találsz olyat is tanítványaid között — Diogenés lámpája nélkül is —, aki lop. Járj csak utána kedves Tanító testvérem s okkal-móddal rá fogsz jönni, hogy az alma nem esik messze a fájától: hogy a szülők is lopnak. És látod, mindehhez csak szeretet kell, amit egyedül a tanító adhat meg nekik. Szeretet, amely érezze s lássa meg a nyomort, a bajt, a bűnt és amely segíteni tud az elesetten; szeretet, amely jó utra tereli a rossz utra indulókat, gilead balzsamához juttatja a nyomorgókat, a szerencsétleneket és betegeket. Ezt a szeretetet írja le a Saulból lett Szent Pál a korinthusiakhoz írt levelében a következőképen: »Ha emberek, vagy angyalok nyelvein beszélek, szeretet pedig nincsen bennem: zengő érc és pengő cimbalommal lettem.« »Ha minden vagyonomat megétettem is a szegényekkel, ha tüzre adom is a testemet, szeretet pedig nincs bennem, semmi hasznom abban.«

»A szeretet hosszútűrő, szíves, a szeretet nem irigkedik, a szeretet nem kérkedik, nem fuvalkodik fel; nem illetlenkedik, nem keresi önhasznát, nem ingerül fel, nem rója fel a rosszat; nem örül az igazságtalanságon, de együtt örül az igazságon; mindent elszível, mindent hisz, mindent remél, mindent kitűr. A szeretet soha el nem fogy.«

Mintha csak a mai korra és reánk, a tanítókra írta volna e szavakat Szent Pál. Mintha a szeretet szobrát készítette volna, véste volna soha el nem enyésző márványba.

A legnagyobb magyar, gróf Széchenyi István mondotta: »Lenyesik szárnyaimat, lábaimon járok; levágják lábaimat: kezemen fogok járni; kiszakítják kezeimet: hason fogok mászni; csak használhassak! Ha nagyban nem lehet: kicsiben kell dolgozni; ez a hazafiui kötelesség!«

A legnagyobb magyar ösztönöz utánozhatatlanul szép szavakkal és tettekkel a munkára! Fel tehát, rajta tanító-társam, lépünk a szeretet szolgálatába s ajánljuk fel e szent célra minden erőnket, lelkesedésünket, igyekezetünket és hazafiui érzésünket! Mi vagyunk a magyar nemzet jövője s leszünk az új, a nagy és erős, a hatalmas és porraiból feltámadó Magyarország megteremtői.

*»Vagyunk küzdő, kitartó mesterek,
Serényen járadó hangyasereg.
Mindenikünk egy-egy hős; de senki,
Semmi, ha nem tud lángoló szeretni!
A mi munkánk be szép; nincs annak mása:*

A mi vetésünk — a mások aratása.
 Amit széjjelosztunk — az a vagyonunk,
 És az a mi békénk, — mikor harcolunk!

Vicsay Lajos.

Krisztus ma is jár

— Kissné Tóth Lenke. —

Régen — mezők selymes füvén,
 Országutak fehér porán
 Suhant el szent lábaival
 Holdas este, — harmat-korán.
 Járt tengeren, ringó sajkán,
 Havas csucson, hegyek alján,
 Kis kunyhóban, palotában,
 Árva koldus hajlékában.
 Volt a társa vándoroknak,
 Halászoknak, pásztoroknak:
 Ez is hívta, — az is kérte,
 Ide tért be, — oda tért be.
 Csoda nyílt szent szavában...
 Ezrek várták, míg virrasztott
 Kinn a pusztán egymagában.

Ma is itt jár, — mint a vándor, —
 Álruhája csupa sár, por,
 Nincs hely, ahol megpihenhet, —
 Az embernek új társ kellett!
 Autóval fut az ember,
 Fátyolfelhős nagy port felver,
 Égi utast eltakarja,
 Mert meglátni nem akarja!
 Repülőgép száll felette,
 A szárnyára az se vette?
 Országulon zug a motor,
 — Kigyullad a csipkebokor, —
 De Saul már messze száguld!
 — Sívár, kihalt az országut...
 Társtalanul jár az Isten,
 — Meg se kérdezt vándor itt lenn.
 — Embererdők zivajában.
 Árvább, mint volt egykor régen
 Kinn a pusztán egymagában!

Májusi éjjel...

Hármashalom árnyán...
Négy folyó határán
Holdkirály-ur sétál —
S lábnyomába: fény száll...
Erdőn, mezőn, réten
Szétterül palástja; —
Gőgös kevélységgel
Néz alá a fákra...
S álmodozó tájra...
(Hogy zokog a Táttra!...)

...Holdkirály leánya,
Kéksugár-ruhába
Holdezüstöt bimez
Minden kis virágra...
Aztán, — álommézet
Csókol a világra...
Minden kicsi házra,
S tornyos palotára...
(Sziszegő Dunára...)

— — — Ezüstfalu házak
Tündérálmot látnak...
Álmosan huzódik
Melléjük a szárnyék;
Fekete csipkével
...Födi be az árnyék...

...Csillagruhas Éjféli
Halkan muzsikálgat...
Melléte: Csend nője
Tündérálmot ringat...
...Hold ölében egy csillag:
Kacéran hunyorgat. —
(Tisza—Duna-zughat!)

— Ezüstfalu házak,
Gyászfátyolos Tájak!
Ha, — a türáni láng
Ujra fellobogna!
S minden alvó szívre
Tűzkoszorút dobna:
— Nyárfás tanyák sorja! —

Gyászfátyolos Tájék!
Könnyező szememmel,
Dobogó szívemmel
— Magyar éjtszakákon
Beh más álmot látnék!
...Olyan dicső álmot:
Mint Emese látott...
Amilyent már egykor
A Hunisten kardja
Színvalóra váltott...
(...Magyar Ezred vált ott?...)

— Hogy: a Magyar Égnek
Magyar: a csillaga, —
Hogy: — a Magyar Földnek
Nincs Napáldozatja!

Ős Turul a fészket
Hármashegyen rakja!
S nincs erő, mely onnan
Mégegyszer ledobja! —
(...Szólalj meg! ...dobbanj meg:
Magyar Ezred dobja!)
— Ezüstfalu házak...
Gyászfátyolos Tájak,
Rabbilincsben nyögő,
Rettenetes, gyötrő
Sötét álmot látnak!

— — — — —
Jaj, pedig, — jaj nekik!
Fényes hajnalt várnak! —
S vaj, — hiába várnak?!

— — — Holdkirály lakatja
Minden kaput zárhat!
De — magyar szív lángja!
S magyar kéz munkája:
Minden kaput tárhat!
...S tövis helyett egyszer
Magyar „Ecce Homo”
Csillagokon járhat!
Mert: a Magyar Bőjtire:
Magyar husvét támad!

Jártas Róza.

A gázharc elleni védekezés

Szólottunk már a gáztámadás elleni védekezésnek azon fajáról, amelyet a házak padlásán kell megvalósítani, harci bombák vetésekor. Az ellenséges támadás azonban nemcsak bombákat dobhat le, hanem harcgazt is áraszt-hat a városra, egyéb helyekre.

A harcgazt folyékony, vagy szilárd állapotban töltik vékonyfalú bombákba. Ezek alakja teljesen megegyezik a robbanó bombákéval. Alsó részükön csapódó gyújtóval vannak ellátva, felül pedig a hajó kormánylapátjához ha-sonló, ugynevezett »vezérfelülettel« vannak erősítve. Ezek a bombák harcgazon kívül robbanó töltést is tartalmaz-nak, ez veti szét leeséskor a bombát és árasztja szét annak gáztartalmát. Jellemző tulajdonságuk az, hogy nem hatolnak mélyen a talajba, hanem inkább felületesen explodálnak.

Ezeket a harcgaz-bombákat repülőgépekről dobják le, mégpedig egyenként, célozva, máskor bombavető-készülék segítségével, sorozatokban.

A harcgaz-bombákon kívül folyékony harcgaz cse-pegtetésével, permetezésével is intézhetnek a repülők gáz-támadást. Mások igen vékonyfalú harcgazzal töltött apró üvegeket szórnak szét sorozatban, vagy tömegesen.

Mindezt azért kell megjegyeznünk, mert ha egészen alacsonyan repülő ellenséges gépet látunk közeledni, bizo-nyosak lehetünk, hogy gázt permetez. Észrevehetjük ezt akkor, ha foghagymára emlékeztető szagot érzünk, továbbá a fák, virágok, stb. levelein apró kis cseppeket fedezünk fel. Az ilyen gázzal fertőzött területről igyekezzünk mi-hamarabb eltávozni.

A gázbomba földre esésekor nemcsak a bombát veti szét, hanem a benne lévő folyékony harcgaztöltést is, amely a levegőben, mint gáz oszlik szét. Ez különösen azért veszedelemes, mert nem látható. Mivel e gáz nehe-zebb a levegőnél, azért a védekezés ellene ugy történik, hogy magasabb helyekre menekülünk előre. A harcgaznak egyik fajtája az ugynevezett »mérgező füst«, amely füst-szerűségéről ismerhető fel. Ha a szél a füstképződést fel-kavarja, a magasba emelkedik, ezért még a házak leg-felsőbb emeletén is behatolhat. A szabadban arról fe-dezhetjük fel a mérgező füst jelenlétét, hogy különös, pa-tikaszagot érzünk magunk körül. Ilyenkor azonnal irányt kell változtatnunk, hogy a mérgező gázt elkerüljük. A leg-jobb ilyenkor a szél irányára merőleges irányban kitérni. Olyan esetben pedig, ha közelünkben robbant a gázbomba, siessünk a szél ellen, de csukott szájjal, szaladni azonban

nem szabad, mert a futás felkavarja a gázt és a különben nehéz gáz felkerül szájunk magasságába is. Gázalarc hiányában nedvesítsük be zsebkendőnket és azt tartsuk szájunk-orrunk elé, lélekzetet pedig csak félig vegyünk, de többször.

Hatásukra nézve vannak ingerlő, fojtó és hólyaghuzó harcágak. Az ingerlők tüsszentést, könnyezést, köhögést okoznak. Veszedelemesebbek a fojtó gázok, mivel ezek az erős köhögés mellett fulladást okoznak, ami nagyon nehézre tesz a lélekzést. A hólyaghuzó gázok cseppjei testünkre kerülve, annak felületét támadják meg. Bármelyik harcág belélekezése súlyos, legtöbbször halálos betegedést okoz. Hatásuk a közismert széngáz-mérgezés tüneteire emlékeztetnek.

A legveszedelmesebb harcág a foszgén, melyet rothadó falevél szagához hasonló kellemetlen illatáról ismerhetünk fel. Ha kevés mennyiség van jelen, erős köhögésre ingerel, minden különösebb rosszullet nélkül. A hatás csak másnap jelentkezik, amikor tüdővizényő keletkezik, s gyakran halálos rosszullet áll be. Ha nagy tömegben van jelen, hirtelen fellépő heves köhögést kelt, olykor vérköpés is fellép és rohamokkal fulladást idéz elő.

Bármilyen harcágtól mérgezett egyént azonnal tiszta levegőre kell vinni, tartózkodjon órák hosszat minden testi munkától, járástól, sok beszéd-től, még akkor is, ha látszólag jól érezné magát. Mesterséges légzést nem szabad alkalmazni.

A hólyaghuzó harcágak közül az ugynevezett mustárgáz a legveszedelmesebb. Szaga foghagymára emlékeztet. Ha folyadék alakban van, megtámadja a bőrt s a sérülés csak 5—6 óra múlva vehető észre, amikor először a bőr megpirosodik, majd felhólyagzik, végül fekély válik belőle. Gyógyítása hosszú heteket igényel, míg a gáznak szembe való jutása vakságot okozhat. A ruhára, cipőre tapadó gáz átszivódik ezeken és sérülést idéz elő. Ha gáz formában van jelen, nemcsak a szemet, hanem a légutakat és a tüdőt is megtámadja s hosszadalmas és súlyos megbetegedést idéz elő.

A mustárgáz ellen ugy védekezhethetünk, hogy ha ruhánkat, cipőnket e gázpermet érte, azonnal vessük le ezeket, de úgy, hogy kézzel ne érintsük a gázzal megtámadott részeket, azután testünknek azon részeit, melyek a ruháznak gázzal megtámadott felületei alatt voltak, vizes klórmésszel dörzsöljük be jól. Ha csak mustárgázzal fertőzött helyen mentünk át, akkor is ajánlatos, hogy teljesen vetközzünk le, majd egész testünket mossuk le meleg szappanos vízzel és tiszta ruhát öltünk magunkra.

Ha a mustárgáz bőrünkre jutott, azt ronggyal, vat-

tával itassuk fel azonnal s utána tisztítsuk meg a sebet meleg szappanos vízzel. Vigyázzunk azonban arra, hogy a szemet semmi esetre sem szabad klórmésszel öblíteni. Ha gyanus fájdalmat észlelünk szemünkben, akkor másfél-százalékos szódabikarbonás vízzel öblítsük jól ki, majd orrunkat és szájunkat is öblögessük.

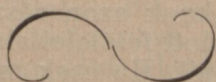
(Folytatjuk.)

Gyermeki könny ... és mosoly

Amikor a földön
Gyermekek zokognak,
Az ég angyalkái
Mind elszomorodnak ...
Vidám kacajuknak
Megszegül a szárnya,
Felhőt borítanak
Az ég ablakára.
Bánatos szemükből
Könnyek harmatoznak,
Amikor a földön
Gyermekek zokognak ...

Amikor a földön
Gyermekek nevetnek,
Nagy az öröm kéklő
Mezején a mennynek!
Jókedvű angyalkák
Le-lekukucskálnak,
Fellegek nyílásán
Csókokat dobálnak,
Szívárványszalagból
Csokrot kötögetnek,
Amikor a földön
Gyermekek nevetnek ...

Mária.

Szerkesztői üzenetek

Előfizetőinknek !

Az aratás után elnémulnak egy időre az iskola munkás-lármás tantermei. A gyermeksereg nagy vidáman indul neki a jól megérdemelt pihenőnek. Nagy dolog is az, gyermekfővel tiz komoly és hosszú hónapon át állandóan „munkában” lenni, ha mindjárt a mi szempontunkból nézve nem is munka az tulajdonképpen, amit a tanulók végeznek ma az iskolában. Szellemileg — akár az öntevékenység iskolájában is — mégis csak állandó munkát jelentett ez a tiz hónap, a gyermek számára. Most hát itt a megérdemelt vakáció sok édes örömeivel.

De az aratógazda is pihenni tér, látszólag legalább, alapos munkája után. A termést már learatta: tizhónapi munkájának eredményét behordta, számonvette, most hát itt volna számára is a pihenés, erőgyűjtés ideje. Ám a gazda sem veti el minden gondját az aratással. Azután is csak akad munka hol itt, hol ott, na meg megkezdődik a jövőre való gondoskodás is. Így van ez a tanítónál is. Alig fejeződött be a vizsga, alig távoztak el a tanulók, megkezdí újra terveit és tervezgetéseit a jövőre nézve. És minden tervezés kedves, pihentető, erőket gyűjtő és elraktározó foglalkozás. Különösen az olyan, amely reális célokat tűz maga elé. A vakáció két hónapja így telik el a tanítónál.

Azért mégis várva-várja mindenki ezt a megpihenést. Jól esik a tizhónapi szakadatlan munka után ez a kis megállás, a munkának ez a másirányba való terelése. Nagy elhatározások, nagy alkotókedv gyűlik benne össze a jövőre nézve és sok energia. A **Gyakorlati Pedagógia szerkesztősége jó pihenést kíván minden T. Előfizetőjének és olvasójának.** Kívánjuk, hogy a jól megérdemelt pihenés új és nagy erőket gyűjtsön a következő esztendőre, kívánjuk, hogy felfrissült munkakedvvel, kedéllyel és akaratérővel találjon mindenkit a szeptemberi csengettyűszó. Fürdesse meg mindenki lelkét a nyári szünetidő aranyos-derős fürdőjében, hogy augusztusi számunk már ismét felkészülve találja a magyar jövő munkásait! **Kellemes szünetidőt kívánunk minden Előfizetőnknek!**

Legközelebbi számunk augusztus 25-én jelenik meg!

CSURY FERENC SZEGED

ÓRA-, ÉKSZER- ÉS RÁDIÓSZAKÜZLETE

Alapítási év 1911. **KÁRÁSZ U. 16.** Telefon 28—69.

Nagy javíróműhely.

A szegedi Fogadalmi templom motorikus felhúzású percenként kiváltó toronyórájának tervező-készítője. Szállított toronyórákat 25 templom részére. A szegedi harangjátékóra tervezője és készítője.

Országos ipari kiállításon 9 aranyéremmel kitüntetve.

Toronyórák átvilágítható opálüveg számlappal, villamos órák, önműködő jelzőórák, Westminsterésegység dallamos ütösű asztali-álló- és ingaórák Ébresztő-, kar- és zsebórák, arany, ezüst ékszerek és evőszerek nagy raktára.

Kérjen árajánlatot; toronyórát részletfizetésre is szállítunk

Csendőrség, vámőrség, közhivatalok kedvezményes szállítója

KOVÁCS HENRIK könyv-, papír-, írószerek nagykereskedés **Szeged, Kárász u. 13. szám.**

Iskolai füzetek, író- és rajzszerek, iskolai értesítők, töltőtollak, (10zs-damentes tollal 1.50-től, aranytollal P 4.50-től.) Írógépkellékek, horgászati kellékek, KELOK író tinták, töltőtolltinta és okmánytinta.

Tisztelettel van szerenésém értesíteni, hogy sikerült a „KELOK” tinták délmagyarországi gyári képviseletét és lerakatát átvenni. Ezzel egy régen nélkülözött tintát hozok forgalomba, mely készítési módja szabadalmazás alatt áll és szintetikus uton, teljesen savmentesen készül. Ezen „KELOK” tinta főbb előnye, hogy *universalis*, tehát tintatartóban és töltőtollban egyformán jól használható. Továbbá előnye még, hogy nem ülepedik, nem szárad be, színét sem az idő, sem a nap ki nem veszi, a tollat nem rozsdásítja és így minden író tollat a teljes elkopásig használhatunk.

A „KELOK” tinta készül okmányozáshoz is, mely „KELOK-OKMÁNY” név alatt jön forgalomba. A „KELOK-OKMÁNY” tintával írott szöveget a papírról semmiféle törölő-, vagy marószérrel nem lehet eltávolítani, ezért olyan okmányoknál, melyek hamisításoknak vannak kitéve, nélkülözhetetlen. (Megemlítem, hogy az áll. rendőrség legtöbb kapitányságánál utlevelek kiállítására a „KELOK-OKMÁNY” tintát használják.) Továbbá házassági-, anyakönyvkivonatokat, születési bizonyítványokat, járlatleveleket, takarékbetéteket, stb. kiállításánál nélkülözhetetlen.

1 literes üvegben . . .	P 4.—	Negyed literes üvegben . . .	P 1.50
Fél literes üvegben . . .	P 2.60	0.60 m ³ -es üvegben . . .	P —.80
0.40 m ³ -es üvegben . . .			P —.60